

ВЕЛИКОДУШНІСТЬ ІСЛАМУ

سماحة الإسلام باللغة الأوكرانية

Автор:

вельмишановний доктор

Абд ар-Рахман ібн Абд аль-Карім аш-Шіха

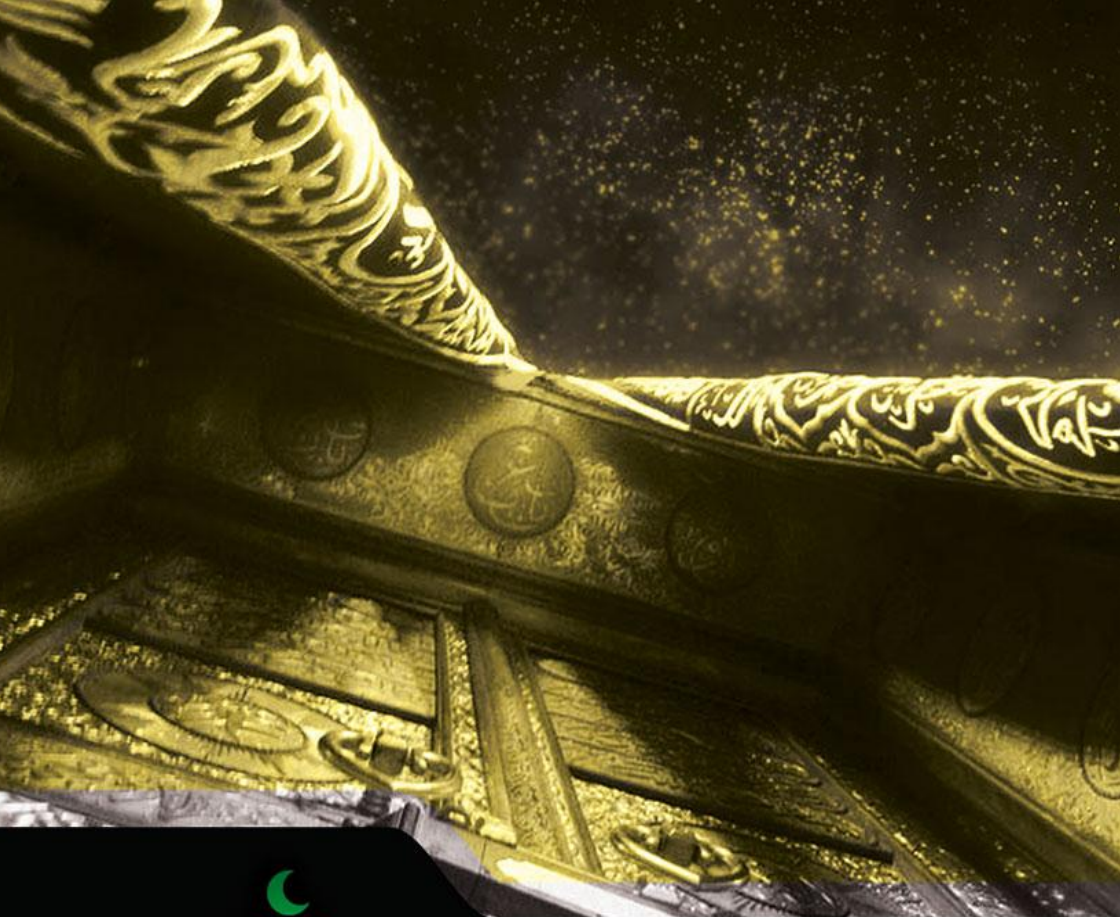
د. عبد الرحمن بن عبد الكريم الشیحة

Переклад з арабської:

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER
(EIRC)

المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

& Андрій Шустєров

ISLAMILAND

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM

В ім'я Аллаха Милостивого, Милосердного!

Передмова

Хвала Аллагу, мир і благословення нашому пророку
Мухаммаду, його сім'ї і сподвижникам.

Сьогодні іслам часто звинувачують у тероризмі. Ісламу приписують не властиві йому риси, задля того щоб відвернути від нього людей, адже багато людей стали приймати цю релігію. Почали з'являтися необґрунтовані звинувачення та сумніви. Але це – лише чийсь особисті точки зору, які ґрунтуються на ненависті до ісламу та його послідовників. У зв'язку з цим, шейх Мухаммад Сейфуддін, голова Ісламського Освітнього і Культурного Центру в м. Брауншвейг (Німеччина) попросив мене коротко описати великодушність ісламу. Цій людині, після Аллага, належить великий внесок у виданні цієї книги. Я був дуже здивований, що ця книга з'явилася, а особливо – в Німеччині. Я відкрито заявляю, що німці є хорошим народом. І моє враження про них кожен раз стає все кращим, коли я дізнаюся про них більше. Я прийшов до такого висновку про цей народ, адже в житті часто стикаюся із німцями, які приїжджають до моєї країни по робочих чи торговельних справах. Поки у цього народу є настільки шляхетні якості, то і його уряд також можна назвати таким. Добрий народ заслуговує на доброго керманіча. Поміркована позиція німецького уряду зберегла країну від безлічі подій, які відбулися на світовій арені. Тому я вітаю німецький народ із цим хорошим урядом, так само як я вітаю німецький уряд із цим хорошим народом. Скажу особисто від себе: «Я люблю Німеччину, бажаю їй блага, розвитку та процвітання». Поспішаю запевнити, що за правильним ісламом стоїть любов та мир для всіх. І саме про це Ви дізнаєтеся в процесі читання цієї книги. Я би дуже хотів, аби уряд та сам народ добре подумали над принципами і засадами справжнього ісламу. За допомогою цих принципів вони зможуть звільнити своє суспільство від багатьох проблем, в які їх загнала сучасна культура. Серед таких проблем: позашлюбні статеві

зв'язки, поширеність вад, непослух і руйнування сімей. За допомогою принципів економічної системи ісламу вони зможуть виправити економіку – ісламській економічній системі не властиві фінансові кризи або згубні економічні перевороти, які вразили сьогодні весь світ. Досить навести як приклад те, що багато держав запрошують до себе фахівців з економічної системи ісламу. З політичної точки зору вони будуть належати до півтора мільярдного мусульманського народу, який є чвертю жителів планети! Вони налагодять добрі і корисні зв'язки для Німеччини з не менш ніж 90% ісламських країн. Ми не заперечуємо, що існують деякі мусульмани, які чи то навмисно, чи то ненавмисно своїми вчинками представляють іслам в негативному світлі. Але справедливо буде не приписувати ісламу помилки і вчинки деяких його послідовників, які, в свою чергу, самі ж суперечать шляху правильного ісламу. На закінчення хочу сказати з усією щирістю, що я люблю Німеччину і її народ! І доказом цього є моя об'ємна і швидка відповідь на прохання шейха Мухаммада Сейфуддіна. Я вітаю німецький народ з тим, що у них є такі люди, як він! Він помірковано та правдиво веде свій заклик, ясно уявляє свої цілі, щиро ставиться до своєї країни і любить її жителів. Саме таким ми його вважаємо, а його істинний розрахунок – у Аллага.

В ім'я Аллага Милостивого, Милосердного!

Хвала Аллагу, мир і благословення нашому пророку Мухаммаду, його сім'ї і сподвижникам.

Одними із факторів, які сприяли розповсюдженню Іслама були його легкість, простота, великодушність і відповідність вродженому еству, із яким Аллаг створив людину. Більш того, заклик ісламу є гармонійним та ясным. Так, як це пояснив Всевишній Аллаг, сказавши:

Поверни своє обличчя до релігії, як ханіф! Це — вроджена якість, із якою Аллаг створив людей. Немає зміни в творінні Аллага. Це є вірна релігія — але ж більшість людей не знає!

(Коран, 30:30)

Ми наведемо приклад, аби пояснити сказане. Статева потреба з точки зору ісламу не є чимось засуджуваним або забороненим. Навпаки, іслам спонукає до її задоволення. Всевишній Аллаг говорить:

Одружуйте тих серед вас, хто самотній, а також праведників із ваших рабів та рабинь. А якщо вони бідні, то Аллаг із ласки Своєї збагатить їх. Аллаг — Всеосяжний, Всезнаючий!

(Коран, 24:32)

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) спонукав поспішати із задоволенням цієї потреби, сказавши: «О молодь! Якщо хтось з вас здатний одружитись, то нехай одружується, тому що це допоможе йому опускати погляд і уникати розпусти. А той, хто не здатний одружитись, нехай постує, адже так він зможе придушити своє бажання»¹.

На противагу цьому, іслам дозволив задовольняти це бажання тільки за певних умов та обмежень. Іслам впорядкував його і пояснив, як його правильно задовольнити. Для цього було приписано шлюб. За допомогою шлюбу досягається спокій, до якого всі ми прагнемо. Зі шлюбу починається любов, яка допомагає продовжити подружнє життя. Від подружжя

¹ Аль-Бухарі; Муслім.

з'являються нащадки, в яких вони обидва знаходять заспокоєння. Всевишній Аллаг пояснив це так:

Серед Його знамень — те, що Він створив вам дружин із вас самих, щоб ви знаходили в них спокій, і встановив між вами любов і милосердя. Воістину, в цьому — знамення для людей, які думають!

(Коран, 30:21)

Інші ж шляхи, до яких закликає цей інстинкт, є забороненими і засуджуваними. Їх наслідками є поширення хвороб, безпліддя, поява байстрюків з нездоровою психікою, які ненавидітимуть власне суспільство.

І не наближайтеся до перелюбу. Воістину, це — мерзота, шлях ганебний!

(Коран, 17:32)

Слід знати те, що іслам не зробив шлюб вічним. У разі, якщо один із членів подружжя не відчуває потягу до своєї половинки, то в ісламі існує розлучення між ними. Воно засноване на певних правилах, що гарантують права кожного з них і піклуються про їхні почуття. Іслам має на меті створення щасливої родини, яка стане складовою суспільства. В такому суспільстві особистість зможе вільно практикувати своє духовне і мирське життя. Таким чином людина стане насправді продуктивною. Так само і в інших природних людських справах іслам полегшив людині, не покладаючи на її душу того, що вона не в змозі витримати. Таким чином, істинною релігією є завершальна релігія, яку Аллаг обрав для всіх світів! Той, хто її прийняв, знайде щастя земного життя та досягне заспокоєння душі і серця. Це відчує лише той, хто живе зі смаком віри. На таку людину очікує щастя вічного життя, із дозволу Аллага. Це щастя полягає у вічному перебування в Раю, ширина якого дорівнює небесам і землі, вготованого для богобоязливих. Для того ж, хто відмовився її прийняти, Рай стане забороненим, із мудрості Аллага і Його справедливості. Така людина буде жити в утиску вже в цьому житті, хоча може здатися, що вона живе

щасливо. А те, що чекає на неї в житті вічному, є набагато суворішим і довговічнішим. Просимо в Аллага злагоди та миру! Однією з характерних рис людини є наявність недоліків. Іслам є найбільш великодушною релігією. Особливо це видно у сферах, які стосуються прав Аллага. Адже те, що пов'язане з Його правами, ґрунтується на милосерді, поблажливості та прощенні. Ці піднесені принципи охоплюють всі права Всевишнього Аллага, крім одного права – права божественності Аллага і поклоніння тільки Йому. Всевишній незадоволений, коли якийсь поклоніння присвячується не Йому. Всевишній Аллаг говорить: **Аллаг не прощає, коли Йому приписують рівних, але прощає все інше, крім цього, тому, кому побажає! І хто приписує Аллагу рівних, той чинить великий гріх!**

(Коран 4:48)

Іслам дав мусульманину вихід із кожної скоєної помилки та гріха: він має звернутися до свого розуму і виправити непокірну поведінку. Всевишній відкрив двері каяття. Людина захищає себе від гріха, шкодує про скоєне, спокутуючи гріх. Аллаг – Найлагідніший та Найщедріший за будь-кого. Якщо людина прохає прощення у Аллага, то за це на неї чекає винагорода від Нього, адже вона залишила скоєння гріха через страх перед Ним. Яке ж полегшення і благодіяння може бути більш значним, ніж це?

Скажи: «О раби Мої, які порушили межі на шкоду собі! Не втрачайте надії на милість Аллага! Воістину, Аллаг прощає всі гріхи, адже Він — Прощаючий, Милоседний!»

(Коран, 39:53)

Іслам полегшив для раба Аллага каяття та не зробив в цьому питанні жодних проблем або труднощів. Всевишній Аллаг говорить:

Але хто скоїть зле або буде несправедливим до самого себе, а потім багатиме прощення у Аллага, той знайде Аллага Прощаючим, Милосердним!

(Коран, 4:110)

Також Всевишній Аллаг говорить:

Він — Той, Хто приймає каяття Своїх рабів, Хто прощає злі вчинки, Хто знає те, що ви робите!

(Коран, 42:25)

Іслам піклується про людську душу, яка знову і знову скоює помилки, гріхи та непослух. Запорука її вибачення – це каяття. Скільки б гріхів вона не зробила.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Шайтан сказав Господу: «Клянуся Твою Величчю, о Господь! Я не перестану вводити в оману Твоїх рабів доти, поки вони живі!» Тоді сказав Господь: «Клянуся Моєю Могутністю і Величчю! Я не перестану прощати їм, поки вони будуть просити у Мене прощення!»².

Будь-який гріх чи упущення, вчинене рабом без наміру, буде прощено. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Моїй громаді були прощені помилки, забудькуватість і те, що було скоєно з примусу».

Двері прощення в ісламі відкриті і доступні в будь-який час та в будь-якому положенні, аж до останньої миті життя людини. Немає ні часового, ні територіального обмеження. Всевишній Аллаг говорить:

Воістину, Аллаг приймає каяття тих, які творили зло через своє невігластво. І якщо вони швидко після цього покаються, то Аллаг прийме каяття їхнє. Аллаг — Всезнаючий, Мудрий!

(Коран, 4:17)

Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Всевишній Аллаг приймає каяття свого раба до настання передсмертного хрипу».

В ісламі немає місця розпачу щодо милості і прощення Аллага. Іслам пояснив, що відчай в милості Аллага – це вчинок невіруючих. Всевишній Аллаг говорить:

² Ахмад.

Не втрачайте надії на милість Аллага. Воістину, втрачають надію на милість Аллага тільки невіруючі люди!

(Коран, 12:87)

Прощення можливо, з милості Аллага, разом із каяттям і звертанням про прощення. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага), сказав:

«Клянуся Тим, в Чийй Руці душа моя! Якби ви не грішили, то Аллаг знищив би вас і створив такий народ, який би грішив і Аллаг їх прощав».

Іслам відкрив двері надії. Аллаг радіє і любить, коли Його раб залишає скоєння гріха і кається за це перед Ним. Що спонукає раба поспішати із каяттям. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав:

«Аллаг радіє каяттю Свого віруючого раба сильніше, ніж чоловік, який потрапив у скрутну ситуацію. Він, перебуваючи в злиденній, згубній землі разом зі своєю їздовою верблудицею, на яку покладено його їжу і воду, засинає, а потім прокидається, а та пішла! Він починає розшукувати її, але його наздоганяє спрага, і ось, він вимовляє: «Краще я повернуся на своє місце, де був, там ляжу спати і так помру». І, лягаючи на землю, він кладе свою голову на передпліччя, щоб померти. Але коли він прокидається, то бачить поруч із собою свою верблудицю! А на ній – його багаж, їжа і вода! Так ось – Аллаг, сильніше радіє каяттю віруючого раба, ніж цей чоловік радіє своїй верблудиці і своїй поклажі».

Після прочитання цієї невеликої книги ти дізнаєшся більше про великодушність і легкість ісламу у всіх сферах: як в особистій, так і в суспільній; як в мирській, так і в релігійній.

Я заберу трохи твого часу, аби познайомити тебе з ісламом. Не слід поспішати, виносячи рішення про іслам на підставі дій якогось окремого неосвіченого мусульманина або ж групи людей. Якщо ти переконаєшся в правильності ісламу – то це добре, хай тебе до цього направить Аллаг. А якщо ж ні, то ти додаси цю інформацію до свого наукового багажу і матимеш правильне уявлення про іслам. Ти маєш знати, що все, що суперечить вродженому єству і здоровому розуму, не походить

із ісламу. Дуже дивно, що люди ходять вправо і вліво в пошуках релігії, яка б змогла гарантувати їм щастя і, в результаті, приймають релігії, які суперечать здоровому глузду і вродженому єству. Щирі серця не погодяться із цим, адже залишення істинної релігії – від шайтана, який бажає збити людей зі шляху істини. Він знає, що якщо люди приймуть таку релігію, то будуть насолоджуватися щастям в обох світах. Саме це було обіцяно шайтану в день, коли він був вигнаний. Всевишній Аллаг говорить:

Той відповів: «Клянуся Твоєю могутністю, що я спокушу їх усіх, окрім Твоїх обраних рабів!»

(Коран, 38:82-83)

Також слід знати, що прийняття ісламу є даром і успіхом від Аллага, який Він дає тому, кому забажає. Хто має щирий намір та велике бажання дізнатись про істину, Аллаг полегшує шлях до неї. Тож прагни бути серед тих, кому це даровано! Всевишній Аллаг говорить:

Вони вважають своє навернення до ісламу милістю для тебе. Скажи: «Не вважайте свого навернення до ісламу милістю. Це Аллаг виявив до вас милість, коли вказав вам на шлях до віри — якщо ви говорите правду!»

(Коран, 49:17)

Д. Абд ар-Рахман ібн Абд аль-Карім аш-Шіха

WWW.ISLAMLAND.COM

Великодушність ісламу

Іслам – це релігія, з якою Аллаг відправив всіх пророків: починаючи від Адама (мир йому). Це релігія, якою вдоволений Всевишній Аллаг для всіх світів: для джинів і людей, аж до того дня, коли Аллаг успадує землю і тих, хто на ній. Всевишній Аллаг говорить:

Він встановив вам у релігії те, що заповів Нуху, те, що Ми відкрили тобі, те, що Ми заповіли Ібрагіму, Мусі та Ісі: «Тримайтеся релігії та не розходьтеся поміж собою в ній!» Важко багатобожникам те, до чого ти закликаєш їх. Аллаг обирає Собі того, кого побажає та веде прямим шляхом того, хто до Нього звертається!

(Коран, 42:13)

Попередніх пророків, які жили до Мухаммада (мир йому і благословення Аллага), було відправлено суто до своїх народів і на певний обмежений час. Після смерті пророка, через певний час, принесені ним закони спотворювались – з'являлося багатобожжя, віддалення від втілення в життя божественних принципів і несправедливість. Тоді Аллаг відправляв іншого пророка, щоб відродити в людях ті попередні закони, які зникли, і оновити заклик до поклоніння Аллагу і не придання Йому рівних. Всевишній Аллаг говорить:

До кожного народу Ми відсилали послання: «Поклоняйтесь Аллагу та уникайте тагута!»

(Коран, 16:36)

Останнім з цих пророків і посланців був Мухаммад (мир йому і благословення Аллага), якого Всевишній Аллаг відправив через певний час після смерті попереднього пророка. Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) став завершальним пророком і посланцем, а його закони стали останніми із законів. Він був відправлений до всіх як добрий вісник і застерігач: до людей і джинів, до білих і чорних, до арабів і неарабів. Всевишній Аллаг говорить:

Ми відіслали тебе до всіх людей як доброго вісника й застерігача, але ж більшість людей не знає!

(Коран, 34:28)

В цій посланницькій місії обов'язково має бути звід законів, який би вирізняв її серед попередніх законів; який би рухався разом із розвитком суспільства і звертався до всіх людей, не зважаючи на відмінності їх походження або статі. Одним з таких характерних відмінностей є те, що посланницька місія Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллага) є світовим посланням і милістю для всіх людей. Всевишній Аллаг говорить:

Ми відіслали тебе тільки як милість для світів.

(Коран, 21:107)

Це послання є повним і всеосяжним. Воно містить у собі такі закони, які регулюють зв'язок особистості з суспільством, а також зв'язок суспільства з тими, хто його оточує. Іслам буде збережено, як це обіцяв Аллаг. Ця релігія придатна для будь-якого місця та часу, аж до настання Судного Дня. Всевишній Аллаг говорить:

Сьогодні Я завершив вам вашу релігію, довів до кінця Свою милість до вас і схвалив іслам як вашу релігію.

(Коран, 5:3)

Великодушність, легкість і простота є тими чинниками, які спонукають душу полюбити і зажадати прийняти це віровчення. Великодушність є тією особливістю, на якій ґрунтується ісламська релігія. Великодушність, яка виявляється в легкості її законів і простоті поклоніння; широті і полегшенні, які дозволяють всім виконати приписані закони і види поклоніння. Людина має діяти згідно зі своїми можливостями – скрізь і в усі часи, відповідно до того, що приписав Аллаг і Його Посланець (мир йому і благословення Аллага). Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг не вимагає від людини понад можливості її.

(Коран, 2:286)

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Позбавте мене від питань про те, щодо чого я з вами не говорив, поки я не залишив вас. Адже, воістину, тих людей, які жили до вас, згубило безліч їхніх питань і їх незгода з їх пророками. Коли я забороняю вам щось, то уникайте цього, а коли наказую вам щось, то робіть з цього те, що зможете»³.

Великодушність ісламу є основною опорою, на якій ґрунтується ісламське законодавство: починаючи з найважливіших питань релігії – це віровчення, і закінчуючи найдетальнішими питаннями релігії. У всьому цьому немає жодної складності. Причина цього полягає в тому, що ці закони були зіслані для всіх людей. Вони враховують їхні людські недоліки, так як кожна людина має почуття та певні можливості. Таким чином, ісламське законодавство враховує це, адже вона є релігією вродженого єства і не суперечить йому. Ця релігія йде пліч-о-пліч з вродженим єством. Вона наказує усім звершувати поклоніння, з огляду на їх можливості і стан. Всевишній Аллаг говорить:

Він не зробив у релігії жодних труднощів.

(Коран, 22:78)

Тому ісламські закони є великодушними. В них закладено легкість, простоту та відсутність труднощів. Саме це робить іслам улюбленим для сердець всіх верств мусульманського суспільства, не дивлячись на їх рівень життя і різницю у рівні мислення. Мусульмани насолоджуються втіленням в життя законів ісламу. Про це свідчать навіть неупереджені немусульмани. Закони ісламу піклуються про багатих так само, як і про бідних; вони однаково дбають про здорову і про хвору людину; про людей похилого віку та дітей; піклуються про чоловіка так само, як піклуються про жінку; дбають про правителя так само, як дбають про народ; також вони враховують обставини місця і часу. Людство, на протязі всієї своєї історії, не знало такого законодавства, як іслам. Воно побудоване на помірності, великодушності і легкості. Ісламське

³ Аль-Бухарі; Муслім.

законодавство відповідає природі людини, яку Аллаг створив слабкою. Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг прагне полегшення для вас, адже людина створена слабкою.

(Коран, 4:28)

Великодушність і легкість ісламу є загальною і полягає у відсутності труднощів. Вона не обмежується тільки його послідовниками. З появою ісламу і пришестям Посланця Аллага Мухаммада (мир йому і благословення Аллага) з'явилося багато блага для послідовників попередніх релігій. Адже до цього вони мали багато труднощів в їх релігіях, але з появою Ісламу прийшло і полегшення. Всевишній Аллаг говорить:

Які підуть за посланцем, неписьменним пророком, запис якого вони знайдуть у Таураті та Інжілі. Він накаже їм найкраще й відверне від неприйнятного, він дозволить їм добре й заборонить лихе, він скине з них тягар і пута, які висять на них. Саме ті, які увірують у нього, шануватимуть його, допомагатимуть йому й підуть за світлом, яке буде зіслано йому, — вони матимуть успіх!

(Коран, 7:157)

Одним з проявів цієї великодушності є відкриття можливостей для *іджтігада*⁴, який затвердив Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага). Відправляючи Муаза (хай буде вдоволений ним Аллаг) в Ємен, Пророк (мир йому і благословення Аллага) запитав:

«Як ти будеш судити, якщо тобі доведеться виносити рішення?» Він сказав: «Я буду судити по Книзі Всевишнього Аллага». Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) запитав: «А якщо ти не знайдеш цього в Книзі Аллага?» Він відповів: «Тоді по Сунні Посланця Аллага». Він запитав: «А якщо ти не знайдеш ані в Сунні Посланця Аллага, ані в Книзі Аллага?» Муаз відповів: «Я

⁴ Виведення вченим шаріатського закономірності із детальних шаріатських доказів.

самостійно прийму своє рішення і не буду недбалим». Тоді Посланець Аллага поплескав його по грудях і сказав: «Хвала Аллагу, Який наставив посланця Посланця Аллага на те, чим задоволений Посланець Аллага».

Іслам – це релігія розвитку, адже вона придатна для будь-якого місця та часу. Саме тому іслам прийшов із загальними принципами, основами і всеосяжними правилами, які є затвердженими і не змінюються зі зміною місця або плином часу. Як приклад можна навести питання віровчення та поклоніння – молитва і кількість її ракятів та час звершення; обов’язкова милостиня і її розмір, а також категорії людей, для яких вона є обов’язковою; піст та його час; правила здійснення паломництва, його час і межі.

Ті ж питання, які тільки-но з’явилися у сучасному світі, повертаються до Священного Корану: якщо воно є в ньому, то таке закономірження береться, а все інше залишається. Якщо ж цього немає в Корані, то звертаються до достовірної Сунни⁵: якщо воно є в ній, то таке закономірження береться, а все інше залишається. Якщо ж цього немає в Сунні, то з’являється можливість для пошуку і *іджтігада* праведних вчених, які існують скрізь і в усі часи. За умови, що в цьому пошуку буде врахована загальна користь і він відповідатиме їх часу та суспільству. Це досягається шляхом розгляду неоднозначних аятів Корану і хадісів Сунни і їх порівняння із загальними правилами Шаріату. Наприклад:

- Правило: «Основа у всіх речах – це дозволеність».
- Правило: «Врахування користі».
- Правило: «Полегшення й усунення труднощів».
- Правило: «Усунення шкоди».
- Правило: «Крайня необхідність дозволяє заборонене».
- Правило: «Виконувати крайню потребу дозволено в міру необхідності».
- Правило: «Усунення шкоди є більш першорядним, ніж досягнення користі».

⁵ Перекази від Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага).

- Правило: «Здійснення одного більш меншого із двох зол».
- Правило: «Зло не усувається злом».
- Правило: «Припустимість нанесення особистої шкоди для усунення загальної шкоди».

Під справжнім *іджігадом* не йдеться про слідування бажанням і пристрастям, а мається на увазі досягнення того, у чому є благо для людства, без протиріччя із шариатськими текстами. Все це для того, аби іслам завжди крокував разом із потребами будь-якого суспільства і часу. Ця заява не є голослівною. Той, хто вивчить тексти Корану і хадіси Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) зможе чітко побачити заклик ісламу до великодушності і легкості.

Іслам та принцип великодушності

Коли мова йде про великодушність в ісламі, то це стосується всього ісламу, а не тільки якихось його частин, адже великодушність входить до усіх його складових. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Найкраща ваша релігія – легка». Також він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Найулюбленішою релігією для Аллага є великодушна релігія єдинобожжя»⁶.

Тому іслам – це шлях абсолютної поблажливості і релігія поміркованості.

Всевишній Аллаг говорить:

Так Ми спрямували вашу громаду на середній шлях, щоб ви були свідками для людей, а Посланець щоб був свідком для вас.

(Коран, 2:143)

1. Іслам – релігія великодушності у сфері політики і зовнішньодержавних стосунків. Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг не забороняє вам бути дружніми та справедливими до тих, хто не бився з вами через віру та не виганяв вас із ваших домівок. Воістину, Аллаг любить справедливих.

(Коран, 60:8)

2. Іслам – релігія великодушності в громадській сфері. Всевишній Аллаг говорить:

О люди! Воістину, Ми створили вас із чоловіка та жінки й зробили вас народами та племенами, щоб ви знали одне одного. Воістину, найшанованіші з-посеред вас перед Аллагом — найбільш богобоязливі! Воістину, Аллаг — Всезнаючий, Всевідаючий!

(Коран, 49:13)

⁶ Аль-Бухарі.

3. Іслам – релігія великодушності у сфері моральності. Всевишній Аллаг говорить:

Прости цих людей, закликай робити добро й залиш невігласів.

(Коран, 7:199)

Які витрачають на милостиню у радості та в біді, які стримують гнів та прощають людей. Аллаг любить тих, які роблять добро!

(Коран, 3:134)

Відштовхни зло чимось добрим, і тоді той, із ким ти ворогував, стане для тебе наче близький друг.

(Коран, 41:34)

4. Іслам – релігія великодушності у сфері поклоніння. Всевишній Аллаг говорить:

А ті, які увірували й робили добро — а Ми не вимагаємо від людини понад її можливості — вони є жителями раю й будуть вони там довіку!

(Коран, 7:42)

5. Іслам – релігія великодушності у сфері економіки. Всевишній Аллаг говорить:

А ті, які пожирають лихву, воскреснуть лише так, як ті, кого своїм дотиком вразив шайтан. Це так, адже вони казали: «Торгівля схожа на лихварство!» Та Аллаг дозволив торгівлю, але заборонив лихварство. А якщо хтось після того, як прийшло до нього повчання від Господа, припинить займатися цим, то буде прощено йому те, що вже минуло, і справа його належить Аллагу! А якщо хто знову почне займатися цим, то житлом таких буде вогонь. І будуть вони там довіку!

(Коран, 2:275)

6. Іслам – релігія великодушності у сфері взаємин. Всевишній Аллаг говорить:

І скажи Моїм рабам, щоб вони розмовляли одне з одним тільки найкращим чином, бо шайтан сіє між ними ворожнечу. Воістину, шайтан для людини — явний ворог!

(Коран, 17:53)

7. Іслам – релігія великодушності у сфері виховання і освіти. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Полегшуйте, а не ускладнюйте; радуйте, а не відштовхуйте»⁷.

Тексти ісламського законодавства закликають зміцнювати принцип поблажливості і легкості. Вони спонукають до практичного втілення цього принципу в житті ісламського суспільства, як на особистому, так і на загальному рівні.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, в чому б не була м'якість, вона завжди прикрашає це собою. І що б не лишилось м'якості, воно неминуче стає порочним»⁸. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Будь поблажливим і до тебе буде поблажливим Аллаг»⁹. Також Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Аллаг любить м'якість у всьому»¹⁰.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) звернувся із благанням до Аллага за ту людину, яка виявила м'яке ставлення до своєї громади (Умма)¹¹, послідувала принципом поблажливості і легкості в управлінні нею. Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «О Аллаг! Ускладни тому, кому було дано керувати якоюсь справою моєї громади і він ускладнив їм. І вияви м'якість щодо того, кому було дано

⁷ Ібн Хіббан.

⁸ Муслім.

⁹ Ахмад.

¹⁰ Аль-Бухарі.

¹¹ Умма – тобто всі мусульмани.

керувати якоюсь справою моєї громади і він виявив щодо них м'якість»¹².

Все, що веде до великодушності, з точки зору ісламу, веде до Раю і віддаляє від Вогню. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто був легким, м'яким, близьким, того Аллаг зробить забороненим для Вогню!»

Але слід знати, що під поблажливість та легкість, особливо в питаннях поклоніння, не розуміється порушення Шаріату і релігії. Тому не можна дозволити заборонене або заборонити дозволене. Також не можна виявити недбалість у втіленні його законів і наказів. Не можна порушувати ісламські принципи і загальноприйняту етику. Навпаки, поблажливість і легкість далекі від ускладнення та труднощів, від гріха та непослуху. Аїша (хай буде вдоволений нею Аллаг), дружина Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага), сказала: «Коли б Посланцю Аллага (мир йому і благословення Аллага) не пропонували на вибір одну з двох справ, він незмінно обирав більш легке з них, якщо тільки не було воно гріховним. Якщо ж було в цьому щось гріховне, то він тримався від такої справи далі, аніж будь-хто з людей»¹³.

Винятком з цього є випадки крайньої необхідності, у якої – окремі законоположення. Далі ми розглянемо приклади великодушності ісламу в різних сферах.

¹² Муслім.

¹³ Аль-Бухарі; Муслім.

Великодушність ісламу у сфері віровчення

Віровчення є основою ісламу, на якій ґрунтується вся релігія. Воно є фундаментом. В кого немає віровчення – немає релігії. Наш Всевишній Господь сповістив про це, сказавши:

Аллаг не прощає, коли Йому приписують рівних, але прощає все інше, крім цього, тому, кому побажає! І хто приписує Аллагу рівних, той чинить великий гріх!

(Коран, 4:48)

Приклади великодушності ісламу в питаннях віровчення

1. Іслам має найясніше віровчення. Воно є легким. Його може зрозуміти як невіглас, так і вчений; як дитина, так і дорослий. Іслам закликає вірити в Аллага і поклонятися лише Йому без будь-якого посередника. Про це віровчення знає кожен. Воно не властиво лише якійсь групі людей. Це віровчення не зменшує ролі розуму і не нехтує ним, наказуючи поклонятися камінням, деревам або тваринам. Навіть неосвічений бедуїн в пустелі може його зрозуміти. Коли одного разу бедуїна запитали, за допомогою чого ти пізнаєш свого Господа, то він відповів: «Гній вказує на верблюда, слід – на осла, а сліди ніг – на подорожнього. Наступаюча ніч, прийдешній день, небо, зведене вежами, земля, посипана дорогами, й море, вкрите хвилями хіба не вказують на Того, Хто все бачить та все чує?».

2. Іслам зобов'язав всіх своїх послідовників вірити в усі попередніх посланців і в усі попередні зіслані писання. Всевишній Аллаг говорить:

Посланець увірував у те, що зіслано йому від Господа його, а разом із ним — віруючі. Усі увірували в Аллага, в ангелів ого, у книги ого, у посланців Його: «Ми не проводимо межі

між посланцями». Вони говорять: «Слухаємо та підкоряємось! Даруй нам прощення, Господи наш, і до Тебе — повернення!»

(Коран, 2:285)

3. Нікого не примушують приймати іслам силою без глибокого переконання або бажання. Всевишній Аллаг говорить:

Немає примусу до релігії.

(Коран, 2:256)

Реалії життя є такими, що за бажанням Аллага, люди сповідують різні релігії. І ніхто не в змозі змусити когось бути мусульманином. Всевишній говорить:

Якби твій Господь побажав, то увірували б усі, хто живе на землі. Та чи зміг би ти примусити людей стати віруючими?

(Коран, 10:99)

У того, до кого дійшов заклик іслама, є свобода вибору: прийняти чи відкинути іслам. Всевишній говорить:

Скажи: «Істина — від Господа вашого! Хто хоче, нехай вірує, а хто не хоче, нехай не вірує». Воістину, Ми приготували для нечестивців вогонь, який накриє їх, наче намет. А коли вони проситимуть допомоги, то допоможуть їм водою, схожою на розтоплений метал, який лишає опіки на обличчях. Гидкий цей напій, і погана така обитель!

(Коран, 18:29)

4. Висновки щодо віри людини, з точки зору ісламу, виноситься на підставі явних справ і слів людини. Про справжній намір знає лише Аллаг. Ні про кого не можна судити, виходячи з його намірів, адже це — внутрішнє питання між рабом і його Господом. Ніхто з людей не в змозі, ким би він не був, дізнатися про це. Саме тому Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) суворо висловився про тих, хто робить висновки про людей, спираючись на власні припущення щодо їх намірів. Усама ібн Зейд (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Якось раз Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага)

відправив нас у військовий похід. Ми почали битися і я наздогнав чоловіка, який сказав: «Немає божества, гідного поклоніння, крім Аллага!», - але я вбив його. Після цього в моєму серці дещо залишилося і я розповів про це Посланцю Аллага (мир йому і благословення Аллага), на що він сказав: «Ти вбив його після того, як він сказав «Немає божества, гідного поклоніння, крім Аллага?!» Я відповів: «О Посланець Аллага, він сказав це лише через страх бути вбитим». На що Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Чи розкрив ти його серце, що б дізнатися про це?» І він не переставав повторювати мені це доти, поки я не подумав, що в той день мені знову потрібно прийняти іслам».

Таким чином, висновки про людину слід робити на основі зовнішніх ознак.

5. У разі примусу, аби врятувати власне життя або здоров'я, немає гріха в тому, щоб поступитися деякими релігійними принципами. Всевишній Аллаг говорить:

Гнів Аллага й велика кара спіткає тих, хто залишив віру в Аллага після того, як її мав. Виняток — ті, які були змушені так зробити, але серце їхнє знаходило спокій у вірі — але ж не ті, хто сам розкрив свої груди невір'ю!

(Коран, 16:106)

Це було приписано, щоб мусульманин не відчував душевного занепокоєння. Наприклад, Аммара ібн Ясіра (хай буде вдоволений ним Аллаг) одного разу захопили багатобожники і не залишили в спокої, доки він не насварив словами Пророка (мир йому і благословення Аллага) і не згадав добрим словом їх богів. Лише після цього вони його відпустили. Коли ж він прийшов до Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага), той у нього запитав: «Що з тобою трапилося?» Аммар відповів: «Зло, о Посланець Аллага! Клянуся Аллагом, мене не відпустили, поки я не відрікся від тебе і добре не відгукнувся про їх богів!» Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «А яким було твоє серце?» Аммар сказав: «Воно було переконаним в вірі». Тоді Пророк (мир йому і благословення

Аллага) сказав: «Якщо вони повторять це з тобою знову, то і ти повтори».

Це є дозволеним, аби мусульманин міг уникнути тілесного покарання, яке сталося з Білялом (хай буде вдоволений ним Аллаг). Передається від Абд Аллага ібн Мас`уда (хай буде вдоволений ним Аллаг), який сказав: «Першими, хто відкрито заявив про своє прийняття ісламу були семеро: Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага), Абу Бакр, Аммар, його мати Сумая, Сугейб, Біляль і аль-Мікдад. Аллаг захистив Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) його дядьком, Абу Талібом. Абу Бакра Аллаг захистив його народом. А що ж стосується інших, то їх схопили багатобожники, одягли на них залізні кайдани і залишили під палючим сонцем. Всі зробили те, що від них вимагали багатобожники, окрім Біляля. Заради Аллага його життя і його народ не були варті нічого для нього. Тому вони схопили його і кинули на посміховисько своїм дітям. А потім, зв'язавши його мотузкою, почали водити по вулицях Мекки, але він повторював: "Один, Єдиний!"»

6. Іслам звільнив людську душу від поклоніння не Аллагу, ким би не був об'єкт поклоніння: відправленим пророком чи наближеним ангелом. Це було досягнуто за рахунок того, що іслам плекав віру в душі мусульманина. Тому у нього немає страху ні перед ким, крім Аллага; ніхто не в силах принести користь або завдати шкоди, крім Аллага; ніхто не в силах відняти або дати, крім як за бажанням Аллага і з Його Волі. Всевишній Аллаг говорить:

Замість Нього вони беруть собі богами тих, які нічого не творять, але створені самі; тих, які не мають влади завдати собі шкоди чи принести користь; тих, які не мають влади ні над смертю, ні над життям, ні над воскресінням!

(Коран, 25:3)

Все – в Руках Аллага, Царя царів. Всевишній говорить:

Якщо Аллаг торкнеться тебе лихом, то ніхто не відверне цього, крім Нього! А якщо Він торкнеться тебе добром, так Він спроможний на кожную річ!

(Коран, 6:17)

Іслам обрізав всі шляхи, що ведуть до обожнювання особистостей. Саме тому Посланець Аллага Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) – володар високого і почесного місця перед Аллагом – пояснив, що він – лише людина, така сама як і інші люди. Так що ж вже казати про інших людей? Всевишній Аллаг говорить:

Скажи: «Я не маю влади зробити собі добро чи заподіяти шкоду, хіба що побажає цього Аллаг. Якби я знав потаємне, то примножив би собі добро, а зло не торкнулося б мене. Воістину, я — застерігач і добрий вісник для віруючих людей!»

(Коран, 7:188)

7. Переконавання мусульманина в тому, що Аллаг наказав до справедливого відношення щодо всіх людей, не дивлячись на їх релігію, колір шкіри і соціальне становище. Всевишній Аллаг говорить:

Воістину, Аллаг закликає до справедливості, добрих справ і підтримки родичів. Він забороняє мерзотне, відразне й нечесиве. І Він повчає вас — можливо, будете пам'ятати ви!

(Коран, 16:90)

Справедливе ставлення необхідно виявляти як до близької людини, так і до незнайомої. Всевишній Аллаг говорить:

І не наближайтеся до майна сироти, хіба для його ж блага, поки 91 не досягне він зрілості. Наповнюйте міру й вагу справедливо! Ми не вимагаємо від людини понад її можливості. І коли ви щось говорите, будьте справедливі, навіть якщо йдеться про вашого родича. Виконуйте завіт Аллага. Він заповів це вам — можливо, замислитесь ви!

(Коран, 6:152)

Справедливе ставлення необхідно виявляти як в стані вдовolenня, так і в стані гніву; як до мусульманина, так і до немусульманина. Всевишній Аллаг говорить:

О ви, які увірували! Будьте стійкими у вірі в Аллага, свідчіть справедливо і нехай ненависть ваша до інших не веде до несправедливості. Тримайтеся справедливості, бо вона ближча до богобоязливості.

(Коран, 5:8)

8. Переконавання мусульманина в тому, що Аллаг вшанував все людство й підніс його над багатьма Своїми створіннями, незалежно від релігії, кольору шкіри, статі і положення. Всевишній Аллаг говорить:

Ми пошанували синів Адама й дозволили їм пересуватися сушею та морем, наділили їх благами й віддали їм велику перевагу перед багатьма іншими творіннями!

(Коран, 17:70)

Джабір (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Повз нас проходила похоронна процесія і Пророк (мир йому і благословення Аллага) підвівся, встали й ми. Ми сказали: «О Посланець Аллага! Це – похоронна процесія іудея», - на що Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Коли побачите похоронну процесію, то підведіться»¹⁴.

¹⁴ Аль-Бухарі.

Великодушність ісламу в сфері законодавства

Законодавство – це шлях, якому слідує людина, аби втілити у життя поставлені цілі та досягти бажаних результатів. Щоб людина могла досягти власної мети, необхідно аби шлях, якому вона слідує, був ясним, чітким, легким і щоб у неї була можливість втілити його в життя, враховуючи людські можливості. Законодавство Ісламу слідує саме таким шляхом. Нижче ми наведемо деякі приклади великодушності ісламу у сфері законодавства.

1. Шаріатські тексти ісламу прості та легкі. Всевишній Аллаг говорить:

Ми полегшили Коран для згадування. Та де ж той, хто повчається Ним?

(Коран, 54:17)

В ясних шаріатських текстах немає заплутаності.

Невід’ємним правом кожного, хто сповідує іслам, є можливість задати питання про те, що його турбує. І в питанні немає гріха. Але право відповідати від імені релігії має не кожний. Навпаки, право давати відповіді в питаннях релігії обмежено вченими ісламу, фахівцями з Шаріату, які глибоко вивчили його тексти, пізнавши і зрозумівши їх зміст. Всевишній Аллаг говорить:

І раніше за тебе Ми відсилали чоловіків, яким дарували одкровення. Запитайте про це в людей Нагадування, якщо ви не знаєте.

(Коран, 16:43)

Наприклад, якщо хтось захворів, то він йде до лікаря, а не до інженера або хлібороба. Слово, сказане в релігійних питаннях без знання, вважається в ісламі одним із великих гріхів. Адже той, хто сказав про релігію без знання, може дозволити заборонене або заборонити дозволене; не дотримати чийось

прав або особисто потрапити в скрутне становище. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи: «Воістину, мій Господь заборонив огидні вчинки, відкриті й приховані, інші гріхи й свавілля, додавання Аллагу рівних, про яких Він не зіслав жодного доказу, а ще — коли говорите ви про Аллага те, чого не знаєте!»

(Коран, 7:33)

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) пояснив згубні наслідки пошуку відповіді на релігійні питання не у знавців релігії. Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Аллаг не забере знання, вихоплюючи його з людей. Він забере знання через смерть вчених. Коли не залишиться жодного вченого, людьми керуватимуть неосвічені ватажки. Їх будуть питати, а вони будуть судити без знання. Таким чином, вони будуть збиті з прямого шляху і зіб'ють з нього інших»¹⁵.

В ісламі не існує прихованих тем, в які потрібно просто вірити і про які не можна питати, крім тих, які людський розум не в змозі зрозуміти. До таких питань належить знання потаємного, які нам не роз'яснив наш Господь. Для слабкого людського розуму немає жодної користі і можливості пізнати це. Всевишній Аллаг говорить:

Запитують тебе про дух. Скажи: «Дух виникає за наказом Господа мого. Але вам дано дуже мало знання про це!»

(Коран, 17:85)

Також Всевишній говорить:

Тебезапитують про Час: «Коли настане він?» Скажи: «Знання про це — в Господа мого! Не відкриє часу його ніхто, крім Нього. Важкий він для небес і для землі! Прийде він раптово!» Тебе питають, наче тобі про це відомо. Скажи: «Знання про це — в Аллага, але ж більшість людей про це не відає!»

(Коран, 7:187)

¹⁵ Аль-Бухарі.

А що ж стосується тих прихованих питань, в знанні яких є для розуму користь, то Всевишній Господь роз'яснив їх нам мовою Свого Пророка (мир йому і благословення Аллага). До них належать такі питання, як Рай, Пекло, розрахунок за звершені справи, повідомлення про попередні народи та їх пророків, з яких ми маємо брати приклад. Всевишній Аллаг говорить:

Я попередив вас про палаючий вогонь, увійде в нього той найнещасніший, який вважає правду за оману та відвертається.

(Коран, 92:14-16)

2. Шаріатські тексти ісламу є божественними, адже їх джерелом є Творець. Перед цими текстами рівні всі: правитель і підлеглий, багатий і бідний, знатний і простолюдин, білий і чорний – ніхто не має права порушувати ці тексти, ким би він не був. Всевишній Аллаг говорить:

Віруючий та віруюча не повинні приймати рішення в якійсь справі, коли Аллаг і Його Посланець уже вирішили це. А хто чинить непослух Аллагу та Його Посланцю, той перебуває в явній омані!

(Коран, 33:36)

Всевишній зобов'язав всіх виконувати і поважати ці закони: як правителя, так і підлеглого. Всевишній Аллаг говорить:

Слова віруючих, коли їх кличуть до Аллага та ого Посланця, такі: «Слухаємо та коримось!» Саме вони й матимуть успіх!

(Коран, 24:51)

В ісламі ніхто з людей не володіє абсолютною владою. Навіть правління правителя обмежене межами Шаріата. Це і є великодушністю ісламу, адже, в такому випадку, не залишається місця для абсолютного панування, тиранії і несправедливості. Але якщо правитель порушить межі Шаріату, то його підлеглі не мають коритися йому в цьому.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Мусульманин зобов'язаний слухатися і коритися в тому, що

він любить чи не любить, крім випадків, коли йому наказують непослух Аллага. І якщо йому наказують непослух Аллага, то, в такому випадку, не слід слухатись та коритись»¹⁶.

Таким чином, іслам зберіг права, а також загальні і приватні свободи, віддаливши джерела законодавства від обмежених пристрастей «законотворців», чиї «закони» є результатом особистих амбіцій. А що ж стосується інших другорядних питань, то ісламське законодавство не втручається в них. Воно залишає перед мусульманами двері відкритими, аби вони змогли встановити системи і правила відповідно до їх положення і врахувавши загальну користь, яка існує в будь-якому часі і місці. За умови, що ці системи і правила не будуть суперечити засадам і основним принципам ісламу.

3. Закони і принципи ісламу затверджено божественним шляхом. Їм не властиві спотворення або заміна. Ці закони не походять від людини, якій характерна обмеженість, помилки і схильність до впливу зовнішніх факторів, як культура, спадщина чи суспільство. Джерелом законів ісламу є Творець всіх творінь, Який знає, що для них корисно. Саме Він керує усіма їхніми справами. У жодної людини, якого б високого ступеню вона не досягла, не має права суперечити цим законам або змінювати їх. Ісламські закони бережуть права всіх творінь і ґрунтуються на принципі легкості і великодушності. Всевишній говорить:

Невже прагнуть вони суду часів невігластва Хто ж кращий за Аллага в суді для людей твердо віруючих.

(Коран, 5:50)

4. В ісламі не існує окремої касти духовної влади, яка є у релігійних діячів в інших релігіях. Іслам зруйнував всі види посередництва між Аллагом і Його рабами, осуджуючи багатобожників, які взяли собі посередників в поклонінні Аллагу. Всевишній говорить, розповідаючи про них:

Чи не Аллагу належить щира релігія А ті, які беруть собі помічників замість Нього, говорять: «Ми поклоняємося їм

¹⁶ Аль-Бухарі.

**лише для того, щоб вони наблизили нас до Аллага!»
Воістину, Аллаг розсудить між ними в тому, про що вони
сперечалися! Воістину, Аллаг не веде прямим шляхом тих,
які брешуть, які не вірують!**

(Коран, 39:3)

Всевишній пояснив сутність подібних посередників і те, що вони не принесуть жодної користі, нічим не зашкодять і не допоможуть. Навпаки, всі вони є такими ж створіннями, як і ті, хто звертаються до них. Всевишній говорить:

Воістину, ті, кого ви кличете замість Аллага — раби, подібні до вас. Тож покличте їх, нехай вони дадуть вам відповідь, якщо ви говорите правду!

(Коран, 7:194)

Іслам заклав міцні засади прямого зв'язку між Аллагом і Його рабами. Це – абсолютна віра в Аллага, пошук захисту лише у Нього при вирішенні своїх проблем, безпосереднє прохання у Нього про прощення і допомогу, без посередника. Наприклад, той, хто вчинив гріх, хай здіме свої руки і підкориться тільки Аллагу, попросивши у Нього прощення, в будь-якому місці і в будь-який час за будь-яких обставин. Всевишній говорить:

Але хто скоїть зле або буде несправедливим до самого себе, а потім багатиме прощення у Аллага, той знайде Аллага Прощаючим, Милосердним!

(Коран, 4:110)

В ісламі немає релігійних діячів, які б мали право дозволяти або забороняти щось, прощати гріхи або бути уповноваженими Аллага перед Його рабами. Не існує таких людей, які б мали право вигадувати закони та віровчення для інших, прощати їх; вводити або виводити із Раю, кого забажають. Всього того в ісламі просто не існує, адже право законотворчості належить тільки Єдиному Аллагу. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав, коментуючи слова Всевишнього Аллага:

Вони беруть собі за Господа, крім Аллага, своїх учених, ченців і Месію, сина Мар'ям. Але ж їм наказували поклонятися Єдиному Богу! Немає бога, гідного поклоніння, крім Нього! Пречистий Він від того, що приписують Йому!

(Коран, 9:31)

«Невже вони вам не забороняли те, що дозволив Аллаг, і ви так само це забороняли? Невже вони вам не дозволяли те, що заборонив Аллаг, і ви це дозволяли? Це і є поклоніння їм»¹⁷.

5. Принцип адміністративної ради в ісламі (*шуро*). Його було введено для спільного вирішення питань представниками суспільства відповідно до суспільних інтересів. Аби чийсь особисті інтереси не переважали над інтересами суспільства. Як то кажуть: «Одна голова добре, а дві – краще». Всевишній говорить:

За милістю від Аллага ти був м'який із ними. Якби ти був грубим чи жорстоким, то вони неодмінно залишили б тебе. Вибач їм та благай про прощення для них; радься з ними у справах.

(Коран, 3:159)

6. Відкриття можливості для *іджтігада* у питаннях, в яких немає однозначних текстів Корану або Сунни.

Іслам – це релігія розвитку, адже вона придатна для будь-якого місця та часу. Саме тому іслам прийшов із загальними принципами, основами і всеосяжними правилами, які є затвердженими і не змінюються зі зміною місця або плином часу. Як приклад можна навести питання віровчення та поклоніння – молитва і кількість її ракятів та час звершення; обов'язкова милостиня і її розмір, а також категорії людей, для яких вона є обов'язковою; піст та його час; правила здійснення паломництва, його час і межі.

Ті ж питання, які тільки-но з'явилися у сучасному світі, повертаються до Священного Корану: якщо воно є в ньому, то таке законоположення береться, а все інше залишається. Якщо

¹⁷ Ат-Тірмізі.

ж цього немає в Корані, то звертаються до достовірної Сунни¹⁸: якщо воно є в ній, то таке закономірження береться, а все інше залишається. Якщо ж цього немає в Сунні, то з'являється можливість для пошуку і *іджтігада* праведних вчених, які існують скрізь і в усі часи. За умови, що в цьому пошуку буде врахована загальна користь і він відповідатиме їх часу та суспільству. Це досягається шляхом розгляду неоднозначних аятів Корану і хадісів Сунни і їх порівняння із загальними правилами Шаріату, взятими із Корану та Сунни. Під справжнім іджтігадом не йдеться про слідування бажанням і пристрастям, а мається на увазі досягнення того, у чому є благо для людства, без протиріччя із шаріатськими текстами. Все це для того, аби іслам завжди крокував разом із потребами будь-якого суспільства і часу.

7. Закриття дверей для релігійної суворості, грубості та надмірності. Слід діяти відповідно до слів Всевишнього:

Аллаг бажає вам полегшення, а не утруднення.

(Коран, 2:185)

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Я застерігаю вас від надмірності в релігії. Адже, воістину, ті, хто жили до вас, були загублені через надмірність у релігії»¹⁹.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) вважав грубість і надмірність в релігії відхиленням від його Сунни і Прямого шляху. Повіdomляється, що Анас бін Малік (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Одного разу до будинків дружин Пророка (мир йому і благословення Аллага) прийшли троє людей, які стали розпитувати про те, як Пророк (мир йому і благословення Аллага) поклоняється Аллагу. Коли їм розповіли про це, вони, вочевидь, вважаючи, що це не так вже й багато, сказали: «Як далеко нам до Пророка (мир йому і благословення Аллага), якому прощені і минулі його гріхи, і майбутні!» Потім один з них сказав: «Що стосується мене, то я буду молитися безперервно щонаочі». Інший сказав: «Я стану постійно

¹⁸ Перекази від Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага).

¹⁹ Ахмад; ан-Насаї.

дотримуватися посту». Третій же сказав: «А я буду цуратися жінок і ніколи не одружуся». А через деякий час до них підійшов Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) і запитав: «То це ви казали так-то і так-то? Клянуся Аллагом, я більше вас боюся Аллага, однак в деякі дні я постую, а в інші не роблю цього; я молюся ночами і сплю; а також одружуюся із жінками. А той, хто не бажає слідувати моїй Сунні, не має до мене ніякого відношення!»²⁰

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) взяв зі своїх сподвижників обіцянку, що вони будуть триматися помірності. Тим самим він (мир йому і благословення Аллага) віддалив їх від крайнощів.

Повідомляється, що Абд Аллаг ібн Амр ібн аль-Ас (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав:

«Одного разу Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав мені: «О Абд Аллаг, мені повідомили, що ти постуєш вдень і молишся ночами». Я сказав: «Так, О Посланець Аллага» Він сказав: «Не роби так, але іноді постуй, а іноді не дотримуйся посту; молися ночами і спи. Адже, воістину, у твого тіла є на тебе право, і у очей твоїх є на тебе право, і у дружини твоєї є на тебе право, і у гостя твого є на тебе право. І, воістину, досить буде тобі постити три дні щомісяця, адже за кожную добру справу воздасться тобі в десятикратному розмірі, і це дорівнюватиме безперервному посту». Однак я наполягав, а потім був покараний за це. Я сказав: «О Посланець Аллага, воістину, я відчуваю в собі силу!» Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Тоді постися, як постив пророк Аллага Дауд (мир йому), але не більше!» Я запитав: «А як постив пророк Аллага Дауд (мир йому)?» Він відповів: «Через день». І коли Абд Аллаг постарів, то часто говорив: «О, якби я прийняв дозвіл Пророка (мир йому і благословення Аллага)!»²¹

Це не означає, що іслам є релігією, прив'язаною до мирського життя і зануреною в пристрасті і насолоди без жодних правил.

²⁰ Аль-Бухарі.

²¹ Аль-Бухарі.

Навпаки, це релігія справедливості і поміркованості, яка об'єднує між духовним і мирським життям так, що жодна зі сторін не переважає над іншою.

В ісламі приписано дотримуватися рівноваги між душею та тілом. У разі занурення мусульманина в мирське життя, йому приписано частіше згадувати свої духовні потреби, виконуючи ті види поклоніння, які наказав йому Аллаг. Всевишній Аллаг говорить:

О ви, які увірували! Коли закликають вас на молитву в п'ятницю, то зверніться до згадування Аллага і полиште справи торгівельні. Це краще для вас, якщо ви розумієте!

(Коран, 62:9)

А якщо він ж заглибиться у поклоніння, то йому слід нагадати про такі мирські потреби, як робота і пошук свого наділу. Всевишній Аллаг говорить:

І коли молитва закінчиться, то розходьтесь по землі, шукаючи милість Аллага, і згадуйте Аллага часто, можливо, матимете ви успіх!

(Коран, 62:10)

Іслам дозволив насолоджуватися благими речами, але наказав при цьому не виявляти надмірності, аби не зашкодити своєму тілу. Всевишній Аллаг говорить:

Їжте й пийте, але не понад міру. Воістину, Він не любить тих, які порушують міру!

(Коран, 7:31)

Немає жодних протиріч між вимогами релігії та потребами мирського життя. Всевишній Аллаг говорить:

Не буде вам гріха, якщо у цей час ви будете шукати ласки Господа вашого! А коли ви повернетесь з Арафату, то згадуйте Аллага у Забороненому місці! Згадуйте Його — те, як Він вказав вам прямий шлях, тоді як раніше ви були тими, хто заблукав!

(Коран, 2:198)

8. Якщо мусульманин боїться загибелі, то йому дозволено – в міру необхідності – зробити заборонене або з'їсти чи випити те, що заборонив Аллаг: мертвечину, кров, свинину, алкоголь. Доказом цього є слова Всевишнього Аллага:

Воістину, Він заборонив вам мертвечину, кров, м'ясо свині і те, що принесено в жертву не заради Аллага. А якщо хто був змушений порушити це, не чинячи непослуху та не зловживаючи, немає тому гріха. Воістину, Аллаг — Прощаючий, Милосердний!

(Коран, 2:173)

9. Винагорода за добрі справи багаторазово збільшуються, а за погані справи, людині воздасться по заслугах, але не більше. Всевишній Аллаг говорить:

Хто прийде з добрим вчинком, той матиме десять таких. А хто прийде із лихим вчинком, тому відплатять за нього; і ні з ким не вчинять несправедливо!

(Коран, 6:160)

Великодушність ісламу у сфері заклику

Іслам є світовою релігією, яка завжди і всюди звертається до всіх людей. Саме тому заклику до цієї релігії має бути притаманні певні риси – м'якість, великодушність, любов'ю до поширення добра всім оточуючим. Все це є вирішальним фактором для сприйняття діалогу другою стороною. Таким є шлях ісламу у сфері заклику до релігії Всевишнього Аллага, Який наказав закликати до Нього із мудрістю і доброю настановою. Всевишній Аллаг говорить:

Клич на шлях Господа свого з мудрістю й добрим повчанням і сперечайся з ними тільки тим, що найкраще. Воістину, твій Господь краще знає, хто збився зі шляху Його, і Він краще знає, хто йде прямим шляхом!

(Коран, 16:125)

Нижче ми наведемо деякі приклади великодушності ісламу в сфері заклику до релігії Всевишнього Аллага.

1. Іслам відкрив двері для його прийняття представникам інших релігій. Більш того, іслам радіє цьому. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину Аллаг більше радий каяттю Свого раба, аніж той, хто був в подорожі на в'ючній тварині, а вона втекло від нього, несучи із собою їжу і пиття. Він зневірився знайти її і приліг у затінку дерева. І коли він перебував в такому жажливому стані, то побачив, що вона стоїть поруч. Він схопив її за вуздечку і через сильну радість помилково сказав: «О Аллаг! Ти – мій раб, а я – Твій господь!»²²»
2. Іслам приписує своїм послідовникам слідувати шляху плекання любові і радості, звершуючи заклик до нього якнайкраще. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага), відправляючи правителем до Ємену Муаза (хай буде вдоволений ним Аллаг) і Абу Мусу аль-Ашарі (хай буде

²² Муслім.

вдоволений ним Аллаг) сказав: «Полегшуйте, а не створюйте труднощів; радуйте людей добрими звітками, а не викликайте огиду до ісламу»²³.

Іслам наказує своїм послідовникам вести діалог зі своїми опонентами відповідно до певних правил, які допоможуть виявляти повагу до їхнього розуму і не зачеплять їх почуттів, що, в свою чергу, віддалить їх від приниження і презирства. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо ви сперечаєтесь з людьми Писання, то робіть це за допомогою найкращого. Це не стосується тих із них, які несправедливі. Скажи: «Ми увірували в те, що зіслано нам, і в те, що зіслано вам. Наш Бог і ваш Бог — один, і ми віддані Йому!»

(Коран, 29:46)

Ніхто не зобов'язує іншого своєю думкою і не примушує до своєї позиції. Навпаки, вони мають уважно вислухати, обговорити і знайти відповідь на аргументи одне одного. Правильний підхід в обговоренні і діалозі з опонентами — це підхід переконання і логічної відповіді. Як приклад наведемо питання воскресінні після смерті. Ібн Аббас (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав, що аль-Ас ібн Ваїль взяв з долини кістки, стер її в порошок і сказав Посланцю Аллага (мир йому і благословення Аллага): «Невже Аллаг оживить їх після того, як вони зотліли?» Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) відповів: «Так, і спочатку Аллаг умертвить тебе, потім воскресить, а потім кине до Пекла». І тоді були зіслані останні аяти сури «Йа Сін»:

Невже людина не бачить, що Ми створили її з краплі сімені? Проте вона відкрито сперечається! Вона наводить Нам притчі, а сама забуває про своє створення. Вона говорить: «Хто оживить кістки, які зітліли?» Скажи: «Оживить Той, Хто створив їх уперше! А Він знає про кожне творіння! Той, Хто дав вам вогонь із зеленого дерева, від якого ви розпалюєте вогнище!»

²³ Муслім.

Невже Той, Хто створив небеса й землю, не зможе створити подібного до них? Та ж ні! Він — Творець, Знаючий!

(Коран, 36:77-81)

Діалог, логічна відповідь і незаперечні докази, не залишають розумним людям і шукачам істини місця для сумнівів. Вони дають зрозуміти, що ця релігія є істинною і гідною того, щоб її дотримуватися. Саме іслам, врешті-решт, здобуде перемогу. Всевишній Аллаг оповідаючи діалог Ібрагіма (мир йому) з царем Вавилону Нимрудом сказав:

Чи ж ти не знаєш того, який сперечався з Ібрагімом відносно Господа його, бо дарував Аллаг такому владу Сказав Ібрагім: «Господь мій — Той, Хто дарує життя та смерть!» А той відповів: «Я дарую життя та смерть!» Тоді Ібрагім сказав: «Воістину, Аллаг підіймає сонце зі сходу. А ти підійми його із заходу!» І знітився той, який не вірив! Аллаг не веде прямим шляхом людей нечестивих!

(Коран, 2:258)

3. Принципи ісламу далекі від паплюження, образ, глузування і провокацій. Всевишній Аллаг говорить:

І скажи Моїм рабам, щоб вони розмовляли одне з одним тільки найкращим чином, бо шайтан сіє між ними ворожнечу. Воістину, шайтан для людини — явний ворог!

(Коран, 17:53)

4. В ісламському заклику використовуються засоби плекання любові, гнучкості та прояв милосердя до тих, кого закликають. Для цього, використовуються любі серцю слова. Всевишній Аллаг говорить:

О люди Писання! Чому ви сперечаєтесь про Ібрагіма, адже Таурат та Інжіль були зіслані лише після нього Невже ви не розумієте?

(Коран, 3:65)

5. Під час ведення диспуту, Ісламу притаманна гнучкість і використання м'яких, лагідних слів. При цьому слід сторонитися грубості у будь-якому її прояві. Всевишній Аллаг сказав Мусі (мир йому) і його брату Гаруну (мир йому), коли відправив їх із закликом до Фараона, який претендував на божественність і закликав людей поклонятися йому:

Ідіть до фараона, бо, воістину, він несправедливий! Говоріть із ним лагідно — можливо, він схаменеться або налякається!

(Коран, 20:43-44)

6. Іслам закликає опонентів надати незаперечні докази. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи: «Чи ви бачили тих, кого ви кличете замість Аллага Покажіть мені, яку частину землі вони створили Невже вони мають спільність на небесах Принесіть мені Писання, давніше за це, або хоча б якийсь слід знання, якщо ви правдиві!»

(Коран, 46:4)

7. Іслам закликає своїх опонентів до цілеспрямованого діалогу, який приведе їх до єдності, яка ґрунтуватиметься на божественному принципі і віддалить їх від розколу. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи: «О люди Писання! Прийдімо ж до єдиного слова між нами і між вами — що ми не будемо поклонятися нікому, окрім Аллага, і не будемо нікого додавати ому як рівного, і не будемо вважати за Господа когось іншого з нас чи з вас, а тільки Аллага!» А якщо вони відвернуться, то скажи: «Засвідчіть же, що ми — віддані Йому!»

(Коран, 3:64)

8. Іслам без жодних труднощів відкриває двері для всіх, хто бажає його прийняти і стати його послідовником. В ісламі не існує жодних обрядів чи релігійних церемоній, які б виконувалися суто в певних місцях чи серед певних людей. Іслам є прямим зв'язком між рабом і його Господом, тому в ньому немає жодних посередників. Слова – легкі для язика, але

які мають величезне значення. Їх має вимовити той, хто вирішив стати мусульманином і увійти до релігії Аллага. Цими словами є два свідоцтва: «Я свідчу, що немає божества, гідного поклоніння, крім Аллага; і я свідчу, що Мухаммад – раб Аллага і Його Посланець». Ці слова є ключем для входу в іслам. Хто їх вимовив, віддаляється від будь-якої іншої релігії, крім ісламу, і від будь-якого віровчення, яке суперечить йому. У такої людини будуть такі самі права і обов'язки, як і у інших мусульман.

9. Будь-якому немусульманину, який увійшов в іслам, Аллаг прощає всі попередні гріхи. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи тим, які не вірують, що, коли зупиняться вони, то їм простять їхнє минуле. Та якщо вони знову повернуться до свого, то вже був приклад давніх!

(Коран, 8:38)

Також Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Іслам стирає те, що було до нього. І каяття стирає те, що було до нього».

10. Всім немусульманам, які увійшли до ісламу, Аллаг дарує нагороду за ті добрі справи, які вони здійснили до ісламу. Хакім ібн Хізам (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «О Посланець Аллага, скажи мені, що ти думаєш про ті благочестиві справи, якими я займався за часів невігластва?» У відповідь на це Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Ти прийняв іслам разом із усіма благочестивими справами, які ти колись зробив»²⁴.

11. Представникам інших релігій, які прийняли Іслам, нагорода буде дана двічі: через їх віру в їх посланців і віру в послання Мухаммада (мир йому і благословення Аллага). Всевишній Аллаг говорить:

Ті, кому Ми дарували Писання раніше, вірують у нього. Коли їм читають його, то вони говорять: «Ми увірували в нього. Це — істина від Господа нашого! Ми ще раніше були віддані Йому!» За своє терпіння вони отримають подвійну

²⁴ Аль-Бухарі.

винагороду. Вони відвертають зло добром і жертвують із того, чим Ми наділили їх.

(Коран, 28:52-54)

Великодушність ісламу у стосунках із немусульманами

На початку, в якості передмови, ми згадаємо слова сходознавця Луїса Янга, який сказав: «На заході все ще навчаються багатьом речам, ґрунтуючись на ісламській цивілізації, до якої відноситься і великодушність, що походить від арабів»²⁵.

1. Іслам дозволив всі види фінансових стосунків із немусульманами: торгівлю, започаткування кампаній, ліцензування, обмін тощо. Все це має ґрунтуватися на певних шаріатських правилах, які містять в собі; не заподіяння шкоди, збереження прав, знання про складові та умови договору тощо. Повідомляється від Аїші (хай буде вдоволений нею Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) купив у одного юдея їжу і залишив свою кольчугу під заставу.

В цих стосунках іслам заборонив лише те, в чому є шкода і несправедливість, наприклад: лихварство, азартні ігри, хитрощі і приховування. Це також є забороненим щодо мусульман. Всевишній Аллаг говорить:

О ви, які увірували! Не пожирайте лихву, збільшену в багато разів! І бійтесь Аллага — можливо, матимете ви успіх!

(Коран, 3:130)

Також Всевишній Аллаг говорить:

О ви, які увірували! Воістину, вино, азартні ігри, камені жертовників і стріли для ворожби — мерзота від шайтана! Тож стережіться цього! Можливо, будете спасенні!

(Коран, 5:90)

²⁵ Див. «Араби та Європа», с. 10. Цитата із книги «Вони сказали про іслам», с. 327.

2. Дозволяється звершувати молитву в місцях поклоніння немусульман. Передається, що Абу Муса (хай буде вдоволений ним Аллаг) молився в дамаській церкві.

Але якщо в цих місцях присутні зображення або скульптури, і немає іншого місця, то звершення молитви є небажаним. Умар (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав одному християнину: «Ми не заходимо до вас через наявність зображень».

3. Немусульманам дозволено входити до мечетей, якщо в цьому є потреба або користь. Винятком є Заповідна територія Мекки (*аль-Харам*). Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) приймав делегації немусульман у себе в мечеті в Медіні і не забороняв їм цього. Більше за це, він (мир йому і благословення Аллага) утримував Самаму ібн Асаля в мечеті Медіни перш ніж він став мусульманином (хай буде вдоволений ним Аллаг).

4. Іслам дозволив відвідувати хворих немусульман і просити Аллага зцілити їх. Передається від Анаса (хай буде вдоволений ним Аллаг): «Іудейський хлопчик, який прислуговував Пророку (мир йому і благословення Аллага), захворів, і Пророк (мир йому і благословення Аллага) прийшов відвідати його. Він сів біля його голови і сказав: «Прийми іслам». Хлопчик подивився на свого батька, який був поруч. Його батько сказав: «Підкорися Абу аль-Касіму». І той прийняв іслам. Пророк (мир йому і благословення Аллага) вийшов, сказавши: «Хвала Аллагу, який врятував його від Вогню!»²⁶

5. В разі смерті когось із близьких чи родичів немусульман, можна висловлювати їм співчуття. Передається від Абу Гурейри (хай буде вдоволений ним Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Я попрохав Господа про дозвіл помолитися за мою матір, і Він не дозволив мені. Я попрохав Його про дозвіл відвідувати її могилу, і Він дозволив мені»²⁷.

²⁶ Аль-Бухарі.

²⁷ Муслім.

6. Іслам дозволив давати милостиню і підносити подарунки немусульманам, які не воюють проти ісламу. Повідомляють зі слів Муджагіда, що в будинку Абд Аллага ібн Амра зарізали вівцю. І він сказав: «Чи зробили ви подарунок нашому сусіду-їудеєю? Чи зробили ви подарунок нашому сусіду-їудеєю? Я чув, як Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Джибріль стільки раз наставляв мене добре ставитися до сусідів, що я подумав, що вони будуть включені до числа спадкоємців»²⁸.

Для досягнення загальної для всіх мусульман користі або наближення немусульман до ісламу, їм навіть дозволено віддавати *закят*²⁹ (отримання якого в своїй основі є правом нужденних мусульман). Всевишній Аллаг говорить:

Милостиня призначена для нужденних і бідних, тих, хто її збирає та роздає, тих, від чийх сердець чекають прихильності.

(Коран, 9:60)

Також доказом цього є вчинок Умара (хай буде вдоволений ним Аллаг). Одного разу, коли він (хай буде вдоволений ним Аллаг) побачив слабку людину з числа людей Писання, він відправив скарбника до скарбниці мусульман, сказавши йому: «Поглянь на цю людину і йому подібних! Дай їм та їхнім сім'ям з державної скарбниці мусульман стільки, скільки буде достатньо, адже, воістину, Всевишній Аллаг сказав: **«Пожертви призначені для незаможних і бідних»**, - а незаможні і бідні – це люди Писання»³⁰.

7. Іслам дозволив підтримувати родинні зв'язки з родичами-немусульманами. Асма бінт Абу Бакр (хай буде вдоволений нею Аллаг) сказала: «Якось до мене прийшла моя мати, яка була багатобожницею. Я запитала Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага), про те, як мені вчинити, сказавши: «Посланець Аллага, до мене прийшла моя мати-багатобожниця.

²⁸ Ат-Тірмізі.

²⁹ Обов'язкова милостиня.

³⁰ «Аль-Харрадж», Абу Йусуф.

Чи підтримувати мені із нею родинний зв'язок?» Він відповів: «Так. Підтримуй родинний зв'язок зі своєю матір'ю»³¹.

8. Іслам дозволив їсти з їх посуду і одягати їх одяг, якщо він виготовлений не з заборонених матеріалів на кшталт посуду із золота або срібла, або свинячої шкіри. Використовувати такий посуд та одяг заборонено, навіть якщо він належить мусульманам. Доказом цього є хадіс Абу Са'ляби аль-Хушані (хай буде вдоволений ним Аллаг), що одного разу він запитав: «О Посланець Аллага! Ми живемо на землі людей Писання. Чи можемо ми їсти з їх посуду?» Той відповів: «Не їжте із нього, якщо ви можете знайти інший посуд. А якщо ні, то помийте його, а лише потім їжте із нього»³².

9. Іслам дозволив одружуватись із представницями людей Писання. А також дозволив вживати їх їжу, якщо вона є дозволеною. Всевишній Аллаг говорить:

Сьогодні дозволено вам прекрасну їжу. Дозволено вам їжу людей Писання, і вашу їжу дозволено їм. Дозволені вам цнотливі жінки з-посеред віруючих і людей Писання, коли сплатите ви викуп за них, коли ви цнотливі, а не розпусники, і не берете їх наложницями. А хто відрікся від віри — марні його вчинки, а в наступному житті він буде серед тих, хто матиме втрати!

(Коран, 5:5)

10. Одруження того, хто прийняв іслам, є дійсним і його не треба оновлювати. Так робив Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) щодо Гейляну ібн Саляма ас-Сакафі, який прийняв іслам і у нього, на той момент, було десять дружин. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав йому: «Вибери з них чотирьох»³³.

11. Іслам дозволив вживати в їжу м'яса домашньої худоби, яку зарізали люди Писання. За умови, що при цьому було згадано ім'я Аллага. Всевишній Аллаг говорить:

³¹ Аль-Бухарі.

³² Аль-Бухарі.

³³ Ат-Тірмізі.

Не їжте того, над чим не було згадано ім'я Аллага, бо це — гріх.

(Коран, 6:121)

12. Іслам дозволив надати притулок та гарантувати безпеку немусульманам. Всевишній Аллаг говорить:

Але якщо хтось із багатобожників проситиме в тебе захисту, то захисти його, щоб він міг чути Слово Аллага. Потім відведи його в безпечне місце, бо вони — люди, які ще не знають!

(Коран, 9:6)

13. Якщо немусульманин скоїв злочин проти мусульманина, за яке приписана смертна кара або щось подібне до неї, то при здійсненні цього покарання, спадкоємці жертви можуть обирати між прощенням кривдника, виплатою викупу або здійсненням покарання. Всевишній Аллаг говорить:

І приписали Ми їм там: «Душа — за душу, око — за око, ніс — за ніс, вухо — за вухо, зуб — за зуб, а також відплата за поранення». Якщо ж хтось відмовиться від помсти — то милість ця буде спокутою його.

(Коран, 5:45)

14. Іслам зобов'язав мусульман не паплюжити і не принижувати вірування немусульман. Всевишній Аллаг говорить:

Не ганьте тих, до кого вони звертаються замість Аллага, інакше через свою ворожість і невігластво вони почнуть ганити Аллага.

(Коран, 6:108)

15. Іслам зобов'язав мусульман дотримуватися своїх обіцянок і договорів які вони заключили з немусульман. Всевишній Аллаг говорить:

Виконуйте обіцянки, бо вас запитають про обіцяне!

(Коран, 17:34)

16. Іслам пошанував майно, життя і честь немусульман. Не можна зачіпати їх честь, пригнічувати, позбавляти якогось права чи погано ставитися до них. Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг не забороняє вам бути дружніми та справедливими до тих, хто не бився з вами через віру та не виганяв вас із ваших домівок. Воістину, Аллаг любить справедливих.

(Коран, 60:8)

Також Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто несправедливо поставився до людини, яка знаходиться під заступництвом ісламської держави, або відібрав її право, або поклав на неї те, що їй не під силу, або взяв у неї щось без її дозволу, то я буду свідчити проти такого в Судний День»³⁴. Також Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто вб'є невіруючого, який знаходився в договорі, той не відчує запаху Раю, незважаючи на те, що його аромат відчуватиметься на відстані сорока років!»³⁵.

17. Іслам надає немусульманам, які уклали договір з ісламською державою, громадські гарантії доти, поки вони будуть перебувати під її захистом. Доказом цього є вчинок другого праведного правителя мусульман, Умара ібн аль-Хаттаба (хай буде вдоволений ним Аллаг), коли він побачив іудейського старця, який просив у людей милостиню, то запитав про нього, чи належить той до людей, які платять *джизью*? І коли він дізнався, що це так, то сказав: «Ми не будемо справедливими до тебе, якщо, взявши з тебе джизью в твоїй молодості, залишимо тебе в твоїй старості». Потім Умар (хай буде вдоволений ним Аллаг) взяв за руку цього старця і повів до себе додому і віддав йому всю їжу і одяг, який знайшов. Потім він відправив скарбника до скарбниці мусульман, сказавши йому: «Подивись на цього старця та на йому подібних! Дай їм та їхнім сім'ям стільки, скільки буде достатньо з державної скарбниці мусульман, адже, воістину, Всевишній Аллаг сказав:

³⁴ Абу Давуд.

³⁵ Аль-Бухарі.

«Пожертви призначені для незаможних і бідних», - а незаможні і бідні – це люди Писання»³⁶.

18. Іслам закликає вибачати своїх переможених ворогів. Треба наблизити їх серця до ісламу і виявити великодушність, показавши, що іслам є релігією милості і милосердя, а не релігією помсти і несправедливості. Всевишній Аллаг говорить:

А за те, що порушили вони завіт із Нами, Ми прокляли їх та зробили жорстокими серця їхні. Змінюють вони слова, невірнo тлумачать Писання, забули вони ту його частину, яку їм треба було пам'ятати. Не перестанеш ти дізнаватися про їхню зраду, лише окрім декого з них, але ти вибач їх і прости. Воістину, Аллаг любить тих, хто творить добро!

(Коран, 5:13)

Також Всевишній Аллаг говорить:

Після того, як людям Писання стала зрозуміла істина, багато хто з них через свою заздрість бажає, щоб ви відвернулися від своєї віри. Вибачте ж їх та простіть, поки Аллаг не покаже наказу свого. Воістину, Аллаг спроможний на кожну річ!

(Коран, 2:109)

Всевишній Аллаг говорить:

Скажи віруючим, щоб вони простили тих, хто не сподівається на дні Аллага — нехай Він відплатить людям за те, що вони собі здобували!

(Коран, 45:14)

19. Іслам наказує закликати немусульман найкращими словами. Він відкриває для них двері надії, нагадуючи їм про прощення Аллага і про те, що не потрібно впадати у відчай щодо милості і прощення Аллага. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи тим, які не вірують, що, коли зупиняться вони, то їм простять їхнє минуле. Та якщо вони знову повернуться до свого, то вже був приклад давніх!

³⁶ «Аль-Харрадж», Абу Ййусуф.

(Коран, 8:38)

20. Однією з ознак віри в ісламі вважається бажання бути корисним для людей. Іслам є релігією миру і любові. Пророк Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) сказав: «О Абу Гурейра! Будь богобоязливий, і ти будеш кращим в поклонінні Аллагу! Задовольняйся малим, і ти будеш найвдячнішим із людей! Бажай людям того, чого ти бажаєш самому собі, і ти станеш віруючим! Добре стався до своїх сусідів, і ти станеш мусульманином! І менше смійся, адже частий сміх губить душу...»

Великодушність ісламу у сфері поклоніння

Всі види поклоніння в ісламі засновані на принципі великодушності і полегшення. Аллаг надав ісламу особливі переваги. Кожен мусульманин, незалежно від свого стану і можливостей, може насолодитися поклонінням. Він може отримувати насолоду спілкування з Аллагом, яке засноване на спокої і щасті. Всевишній Аллаг говорить:

Тих, які увірували й знайшли спокій для своїх сердець у згадуванні Аллага! Хіба ж не в згадуванні Аллага знаходять спокій серця?

(Коран, 13:28)

На мусульманина в поклонінні не покладено більше його людських можливостей. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Вам слід виконувати те, що вам під силу. Адже, воістину, Аллаг не втомиться, поки ви не втомитесь».

1. Одним із проявів великодушності ісламу є те, що всі його накази і види поклоніння відповідають вродженому еству і людським можливостям. На людину не покладається більше за її можливості. Навіть в питаннях поклоніння Аллагу. Передається від Анаса (хай буде вдоволений ним Аллаг), що одного разу Пророк (мир йому і благословення Аллага) побачив літнього старця, якого вели його сини. Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Що з ним трапилося?» Йому відповіли: «Він дав обітницю, що буде йти пішки». На що Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Аллаг не потребує того, щоб цей старий мучив сам себе. Йому слід їхати верхи»³⁷.

2. Аллаг винагороджує мусульманина, коли він хворіє або перебуває у подорожі так само, як і коли він був здоровим та

³⁷ Аль-Бухарі.

нікуди не виїжджав. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Коли хворіє раб Аллага або вирушає у дорогу, то йому записується така сама винагорода, як якщо б він був здоровий або ж перебував удома».

3. Полегшення, які мусульманину слід приймати, щоб отримати винагороду від Аллага, є також проявом великодушності у сфері поклоніння. Доказом цього є слова Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллага): «Воістину, Аллаг любить, коли приймають Його полегшення так само, як любить, щоб виконували Його накази».

4. У деяких ситуаціях всі ці веління, поклоніння і стовпи полегшуються або ж обов'язок їх виконання спадає.

Нижче ми наведемо приклади цього.

1. Великодушність ісламу у сфері ритуальної чистоти

Ритуальна чистота (*таğāra*) в ісламі є обов'язковою умовою для здійснення багатьох видів поклоніння.

Зайва строгість та вимогливість до питань очищення перед п'ятьма обов'язковими молитвами, бажаними молитвами, повним омовінням від ритуального осквернення (*гусуль*), а також здійснення повного омовіння для певних релігійних подій, як п'ятнична молитва або святкова молитва, не кажучи вже про саме ритуальне очищення, поставила б мусульманина в скрутне становище і могла б втомити душу від звершення поклоніння. Таким чином, прикладами великодушності ісламу у сфері ритуальної чистоти є те, що:

1. Основа в воді – це чистота, поки не змінився її колір, запах або смак. Мудрість цього криється в тому, щоб не поставити мусульманина в скрутне становище. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Вода чиста і ніщо не здатне її осквернити. Крім випадків, коли змінився її запах, смак чи колір».

2. Слина тварин є чистою. Мусульманину дозволено пити і здійснювати омовіння водою із посуду, з якої пила тварина.

Передають, що Кабша бінт Ка'б ібн Малік розповідала, що одного разу до неї увійшов Абу Катада (хай буде вдоволений ним Аллаг) який був батьком її чоловіка. Вона налила йому води для здійснення омовіння, але тут до води підійшла кішка. Вона почала пити воду і Абу Катада нахилив посудину для того, щоб їй було зручно пити. Він побачив, що Кабша дивиться на нього і запитав: «Ти здивована, о племінниця?» Вона відповіла: «Так». Тоді він сказав: «Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав про кішок: «Вони не є нечистими. Вони – одні з тих, хто ходить навколо вас»³⁸.

3. У разі відсутності води або неможливості її використання – при хворобі, труднощах або її відсутності, якщо людина не може зробити нею омовіння, побоюючись за себе через сильний холод; не маючи достатньої кількості води, якої достатньо лише для пиття або ж в інших випадках ускладнень – мусульманину можна здійснювати ритуальне очищення піском (*таяммум*). Таким є полегшення від Всевишнього Аллага. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо ж ви хворі, чи знаходитесь у дорозі, якщо хтось із вас справив нужду чи торкнувся жінки й не знайшов води, то омийте обличчя чистим сухим піском, обітріть ним обличчя своє і руки. Не бажає Аллаг утруднювати вас, а бажає вам очищення і завершення Своєї милості вам. Можливо, ви будете вдячні!

(Коран, 5:6)

4. Аллаг дозволив замість омивання ніг протирати шкарпетки, замість протирання голови протирати головний убір або медичну пов'язку, не знімаючи їх. Таке полегшення існує аби мусульманин не потрапив у скрутну ситуацію, знімаючи і заново вдягаючи все це. Але у цієї дії є свої умови. Особливо це актуально в сильний холод.

Передається від Джафара ібн Амра ібн Умея ад-Димарі, що його батько, сказав: «Я бачив, як Посланець Аллага (мир йому і

³⁸ Аль-Мустадрак аля ас-Сахіхейн.

благословення Аллага) звершив мале омовіння і протер свої шкарпетки і головний убір»³⁹.

Іслам категорично дорікнув тим, хто жорстоко ставиться до людей, піддає їх гніту та не полегшує їм. Передають, що Джабір (хай буде вдоволений ним Аллаг) розповідав, що під час подорожі один чоловік вдарився головою об камінь і розбив голову. Уві сні у нього сталася полюція і він запитав у своїх супутників: «Чи можу я очиститися піском?» Вони відповіли: «Ми думаємо, що ти не можеш очищатися піском, якщо маєш можливість скупатися водою». Він скупався і помер. Повернувшись, люди розповіли про це Посланцю Аллага (мир йому і благословення Аллага) і він сказав: «Вони вбили його! Нехай же Аллаг вб'є їх! Чому вони не запитали про те, чого не знали?! Воістину, зцілення невігластва – це питання. Йому було достатньо очиститися піском, перев'язати рану, протерти пов'язку і помити все інше тіло».

5. Основа в землі – це чистота. Це дає змогу мусульманину звершувати поклоніння в будь-якому місці (крім кладовищ та бань), де немає явних нечистот. Таким чином, мусульманин молиться не тільки в спеціально відведених для цього місцях, а і в будь-якому зручному для цього місці, аби його не спіткало ускладнення або втома у поклонінні.

Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Мені було даровано п'ять речей, яких не отримував жоден з пророків до мене: мені була надана допомога страхом, який вселявся моїм ворогам, коли я знаходився від них на відстані ще за місяць; і земля була зроблена для мене місцем поклоніння і очищенням; і кого б з моєї громади не застав час молитви, нехай звершить її; і мені були дозволені трофеї, і нікому з людей і пророків до мене не було дозволено брати трофеї; і мені було дано заступництво і кожен пророк був відправлений тільки до свого народу, а я був відправлений до всіх людей разом».

6. Нечистоту на землі можна легко почистити. Легкість цього можна побачити в історії про одного бедуїну, який встав і

³⁹ Сахіх Ибн Хузейма.

помочився в мечеті. Люди підійшли до нього, аби накинутися на нього, але Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав їм: «Залиште його і пролийте на це місце відро води. Воістину, ви послані, аби полегшувати, а не ускладнювати».

7. Сеча і кал тих тварин, м'ясо яких дозволено вживати в їжу, є чистим. Чистою є також незначна кількість їх крові. Все це не забруднює одяг і місце. Винятком є тільки місця утримання верблюдів. Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) якось запитали про звершення омовіння після вживання в їжу м'яса верблюда, і він відповів: «Робіть омовіння після цього». Його запитали про баранину, і він відповів: «Не робіть омовіння після цього». Його запитали про звершення молитви в загоні для верблюдів, і він відповів: «Не моліться в загоні для верблюдів».

2. Великодушність ісламу у сфері молитви

Однією з мудростей обов'язкової обрядової молитви (*саят; намаз*) є те, що вона уособлює собою зв'язок між рабом і його Господом. У молитві мусульманин усамітнюється зі своїм Господом, звертаючись до Нього і підкорюючись Йому. Щоразу, коли мусульманин занурюється в насолоди мирського життя, віра в його серці починає згасати, а коли він чує заклик муедзина на молитву, то племін віри спалахує знову. Таким чином, він завжди залишається пов'язаним зі своїм Господом. Молитву звершують п'ять разів на добу: вдень і вночі. Мусульмани звершують їх колективно в мечеті, крім тих випадків, коли в них є шаріатське виправдання. В мечетях вони знайомляться і підтримують одне одного, виявляючи любов і милість. Коли мусульмани: дорослі і діти, багаті і бідні, сильні і слабкі, стоять пліч-о-пліч направившись до однієї Киблі і здійснюючи однакові рухи – то в своїй покорі перед Всевишнім Аллагом усі вони рівні.

Молитва є найважливішим стовпом ісламу після двох свідочств. Передається від Анаса ібн Маліка (хай буде вдоволений ним Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Перше, за що буде розрахований раб Аллага в

Судний день – це молитва. Якщо вона була доброю, то й інші справи будуть добрими. Якщо ж вона була поганою, то всі інші справи, також, будуть поганими».

Молитва повторюється п'ять разів на добу. Враховуючи це, полегшення та великодушність щодо молитви мають бути явними, аби мусульманин міг звершувати їх із насолодою і не відчував труднощів. Нижче ми наведемо деякі приклади великодушності і легкості ісламу в сфері обов'язкової молитви.

1. Мусульманин зобов'язаний звершувати молитву в міру своїх сил і можливостей. Однією з обов'язкових частин молитви (*ваджіб*), пов'язаних із можливістю, є стояння. Але якщо мусульманин не може стояти, то він звершує її сидячи. Якщо не може сидіти, то звершує її лежачи. Якщо не може рухатися, то звершує її очима. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Якщо хворий може, то хай молиться стоячи. Якщо не в змозі, то – сидячи. Якщо він не може здійснювати земний уклін, то нехай робить нахили головою так, щоб нахил земного поклону був нижчий, ніж нахил поясного. Якщо він не може молитися сидячи, то нехай молиться лежачи на правому боці, обернувшись в напрямку Каби. Якщо і це буде важко, то нехай молиться на спині, направившись ногами в напрямку Каби».

2. Існує декілька видів звершення молитви, які залежать від обставин мусульманина – в залежності від безпеки або небезпеки, в якій він може опинитися. Всевишній Аллаг говорить:

Звершуйте молитви належно і, особливо, середню молитву. Стійте ж перед Аллагом смиренними! А якщо боїтесь ворога, то звершуйте молитву йдучи пішки або й верхи. Коли ж опинитесь у безпеці, то згадуйте Аллага так, як Він навчив вас того, чого ви й не знали раніше.

(Коран, 2:238-239)

3. Мандрівнику дозволено скорочувати молитви, що складаються з чотирьох ракатів, до двох. А також дозволено об'єднувати між собою дві молитви для, здійснюючи їх разом: в проміжок часу виконання першої або другої молитви. Так, це для мусульманина є набагато легшим.

Повідомляється, що Йа'ла ібн Умаййа сказав: "Я сказав 'Умару ібн аль-Хаттабу:" Поясни мені, чому люди скорочують молитву, коли Аллах говорить: "Якщо ви подорожуєте землею, то не буде вам гріха скоротити деякі молитви через страх перед смутою з боку невіруючих" (4:101) 'Умар сказав:" Я теж задавався цим питанням і згадав про це перед Пророком, (мир йому і благословення Аллага), і він сказав мені: "Це милість Аллаха Всевишнього, якою Він обдарував вас, так прийміть же Його милість»⁴⁰.

4. Хворий, а також той, хто потрапив в сильний холод, дощ або дуже складну ситуацію, може об'єднати молитви. Навіть якщо він не є мандрівником.

Передається від Ібн Аббаса (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Пророк (мир йому і благословення Аллага) об'єднав обідню (аз-Зугр) та денну (аль-Аср) молитви, й так само вечірню (аль-Магріб) та нічну (аль-Іша), перебуваючи в Медіні, не через страх або дощ». Ібн Аббаса запитали: «А чому він так зробив?» Ібн Аббас відповів: «Щоб не ускладнювати своїй громаді»⁴¹.

5. Аллаг приписав широкі проміжки часу для звершення молитов, які не обмежують мусульманина.

Передається від Джабіра ібн Абд Аллага (хай буде вдоволений ним Аллаг), що ангел Джібріль прийшов до Пророка (мир йому і благословення Аллага) і сказав: «Встань і зверши молитву аз-Зугр!» Пророк Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) звершив її, коли сонце минуло zenit. Потім ангел прийшов до нього в післяполуденний час і знову сказав: « Встань і зверши молитву аль-Аср!» Посланець Всевишнього (мир йому і благословення Аллага) звершив чергову молитву, коли тінь предмета стала дорівнювати йому. Потім Джібріль з'явився ввечері, повторивши свій заклик до молитви. Пророк (мир йому і благословення Аллага) звершив молитву відразу після заходу сонця. Ангел прийшов і пізно ввечері, в черговий раз

⁴⁰ Муслім.

⁴¹ Муслім.

спонукаючи: «Встань і зверши молитву аль-Іша!» Пророк (мир йому і благословення Аллага) звершив її, як тільки зникла вечірня зоря. Потім ангел прийшов з тим самим нагадуванням на зорі, і Пророк (мир йому і благословення Аллага) помолився з появою світанку.

На наступний день в полуденний час ангел знову прийшов, і Пророк (мир йому і благословення Аллага) помолився, коли тінь предмета стала дорівнювати йому. Потім він з'явився в післяполуденний час, і Пророк Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) помолився, коли тінь предмета дорівнювала двом його довжинам. Увечері ангел прийшов в той самий час, як і днем раніше. Ангел з'явився і після закінчення половини (або першої третини) ночі і звершив нічну молитву. В заключний раз він прийшов на світанку, коли вже значно розвиднялося, спонукаючи Пророка (мир йому і благословення Аллага) звершити ранкову молитву.

Після чого ангел Джібріль вимовив: «Між цими двома часовими проміжками – час звершення обов'язкових молитов»⁴².

6. Якщо мусульманин через забудькуватість або неуважність додатково щось сказав, зробив або забув у молитві, то він не повинен переробляти молитву повністю. Просто в її кінці він має зробити два додаткових земних поклони. Таким є полегшення і простота. І таким чином мусульманин віддаляється від шайтана, який завжди намагається зіпсувати поклоніння Аллагу.

Передають, що Абу Саїд аль-Худрі (хай буде вдоволений ним Аллаг) розповідав, що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Якщо хтось з вас під час молитви стане сумніватися в тому, скільки ракятів він зробив: три або чотири, – то нехай відкине сумніви і спирається на те число ракятів, в яких він впевнений. Потім йому слід зробити два земні поклони до вимовляння слів вітання (*таслім*). Якщо він в результаті цього зробить п'ять ракятів, то два поклони доведуть його намаз до парного числа ракятів. Якщо ж він

⁴² Ан-Насаї.

зробить намаз правильно, то ці поклони будуть приниженням для сатани»⁴³.

7. Якщо мусульманину невідомий напрямок Каби, він має докласти всіх зусиль, аби максимально точно визначити його. Всевишній Аллаг говорить:

Аллагу належить схід та захід. Тож куди б ви не повернулися — всюди Лик Аллага. Воістину, Аллаг — Всеосяжний, Всезнаючий!

(Коран, 2:115)

8. Людині, який очолює колективну молитву (*imám*), забороняється затягувати її.

Передають зі слів Абу Гурейри (хай буде вдоволений ним Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав:

«Коли хтось з вас стане очолювати молитву людей, нехай полегшує її, адже, воістину, серед них можуть бути слабкі, хворі та старі. А коли хтось з вас буде молитися на самоті, то нехай молитися настільки довго, скільки захоче»⁴⁴.

3. Великодушність ісламу у сфері обов'язкової милостині

Однією з мудростей обов'язкової милостині (*закят*) є викорінення бідності в мусульманському суспільстві та лікування її небезпечних наслідків, таких, як злочинство, вбивство, утиск прав ближнього тощо. *Закят* пожвавлює між мусульманами дух громадської взаємодопомоги. Цей припис допомагає виконати потреби нужденних і бідних, а також захищає їх від принизливих прохань. Нижче ми наведемо приклади великодушності ісламу в сфері обов'язкової милостині.

⁴³ Муслім.

⁴⁴ Аль-Бухарі; Муслім.

1. *Закят* береться із середнього, а не з кращого майна людини. У хадісі Муаза ібн Джабаля (хай буде вдоволений ним Аллаг), Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Я застерігаю вас брати найкраще їх майно»⁴⁵.

2. Розмір виплачуваної обов'язкової милостині є дуже незначним у порівнянні з усім майном людини. Людина не зобов'язана виплачувати *закят*, якщо майно пролежало менше одного місячного року. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «За золото тобі нічого не потрібно платити, поки у тебе не накопичитися двадцять золотих динарів. Коли у тебе буде двадцять динарів і вони пролежать цілий рік, то з них потрібно виплатити половину динара»⁴⁶.

3. *Закят* з посівних.

Хлібороб має виплатити *закят* розміром в одну десяту частину посіву з того, що поливалось дощовою водою, без використання додаткового поливу, і половину цього (тобто одну двадцяту частину) він має виплатити, якщо посів поливають додатковим поливом. Доказом цього є слова Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага): «З того, що поливалось з неба або джерел, має виплачуватись *закят* в одну десяту частину, а з того, що поливалось за допомогою зрошення – половина однієї десятої частини».

4. Обов'язок виплати *закяту* спадає з людини, яка та не може його виплатити через свою бідність, немічність або боргові зобов'язання. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «*Закят* має виплачувати тільки багатий»⁴⁷.

Закят можна виплачувати не тільки нужденним, але й тим, хто заслуговує його через своє положення. Всевишній Аллаг говорить:

Милостиня призначена для нужденних і бідних, тих, хто її збирає та роздає, тих, від чийх сердець чекають прихильності, для викупу рабів, для збанкрутілих боржників, для тих, хто бореться на шляху Аллага, а також

⁴⁵ Аль-Бухарі.

⁴⁶ Ахмад.

⁴⁷ Ахмад.

для подорожніх. Так встановлено Аллагом. А Аллаг — Всезнаючий, Мудрий!

(Коран, 9:60)

5. Для того, хто виплачує закят, він є придбанням, а не втратою. Тому людина від чистого серця поспішає виплатити його. Всевишній Аллаг говорить:

Приймай пожертву з майна їхнього, щоб очистити їх і піднести цим. І молися за них, бо твої молитви — спокій для них! Аллаг — Всечуючий, Всезнаючий!

(Коран, 9:103)

4. Великодушність ісламу у сфері посту

Піст (*сিয়ам*) приписано для того, аби мусульманин міг відчутти потребу своїх нужденних та бідних братів. Це є однією з його мудростей. Мусульманин більш уважно ставитиметься до виконання своїх обов'язків щодо них, буде цікавитися їх справами і співчувати. Піст вважається боротьбою (*джигад*) зі своєю душею і її пристрастями, який утримує її від мерзенних слів і поганих вчинків. Нижче ми наведемо приклади великодушності ісламу у сфері посту.

1. Пост є обов'язковим лише один місяць на рік. І цей місяць — Рамадан. Всевишній Аллаг говорить:

Рамадан є місяцем, під час якого було зіслано Коран — прямий шлях для людей, ясні знамення прямого шляху та розрізнення. Коли для когось із вас настане цей місяць, то нехай він проводить його у пості.

(Коран, 2:185)

2. Тривалість поста чітко визначена часовими межами, щоб мусульманин не потрапив у скрутне становище і не заплутався, коли починати, а коли закінчувати піст. Не можна постувати більше або менше. Аллаг встановив тривалість посту від світанку і до заходу сонця. Всевишній Аллаг говорить:

Дозволено вам входити до дружин ваших у ночі посту. Вони — наче одяг для вас, а ви — наче одяг для них. Дізнався Аллаг, що ви обмежуєте себе, тож Він прийняв каяття ваше і простив вас. Тож з'єднуйтесь із ними, і прагніть до того, що встановив для вас Аллаг, їжте й пийте, поки не зможете відрізнити нитку білу від нитки чорної — до світанку. А потім знову тримайте піст — аж до ночі.

(Коран, 2:187)

3. Поститися потрібно з перервою: не можна постити без перерви (*вісаль*). Хто так робить, той покладає на душу те, що їй не встановлено, і таким чином він ускладнює та мучить сам себе. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «В пості немає безперервності»⁴⁸.

4. За піст, цей невеликий вчинок, обіцяно велику нагороду. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Аллаг сказав: «Будь-яку справу син Адама робить для себе ж, крім поста, адже, воістину, він — заради Мене, і Я винагороджу за нього. Пост є щитом, і в той день, коли хтось з вас буде постити, хай він уникає всього непристойного і не підвищує голос. Якщо хтось стане лаяти його або спробує почати сваритися із ним, нехай він скаже такому: «Воістину, я дотримуюся посту!» Клянуся тим, в Чийй Руці душа Мухаммада, запах із рота того, хто постує приємніший для Всевишнього Аллага, ніж пахощі мускусу. На того, хто постує, чекають дві радості: він радіє своєму розговінню, коли стане розговлятися, і коли зустрінеться він зі своїм Господом, то порадіє тому, що постував»⁴⁹.

5. Також в пості існують полегшення для хворого і мандрівника: їм дозволено розговлятися, якщо є якісь складності, але потім вони повинні компенсувати дні пропущеного поста, якщо здатні на це. Всевишній Аллаг говорить:

Коли для когось із вас настане цей місяць, то нехай він проводить його у пості. А якщо він захворіє чи буде в дорозі,

⁴⁸ Ібн Хіббан.

⁴⁹ Аль-Бухарі.

то нехай постить таку ж кількість днів у інший час. Аллаг бажає вам полегшення, а не утруднення; доводьте ж до кінця дні посту і звеличуйте Аллага за те, що Він вказав для вас прямий шлях; можливо, ви будете вдячні!

(Коран, 2:185)

Законодавець заборонив покладати на душу більше, ніж вона може витримати, навіть якщо це стосується поклоніння. Джабір (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Одного разу Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага), мандруючи, побачив групу людей, які зібралися навколо однієї людини і закривали її від сонця. Він запитав: «Що відбувається?» Люди відповіли: «Він постує», тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Піст під час подорожі не є ознакою благочестя». В іншій версії хадісу, яка згадується у Мусліма, йдеться: «Ви маєте приймати полегшення Аллага, якими Він полегшив вам».

6. Годуючій або вагітній жінці, яка боїться за себе або за свою дитину, дозволено розговлятися, але потім вони повинні компенсувати дні пропущеного поста, якщо здатні на це. Також літня людина, якій важко постити, має нагодувати за кожен день розговіння одного бідняка. Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг не вимагає від людини понад можливості її.

(Коран, 2:286)

7. Той, хто через забудькуватість або з примусу поїв або попив під час посту, продовжує постити і його пост не порушується і є правильним. Доказом цього є слова Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллага): «Той, хто забув, що він постить, і поїв або попив, нехай продовжить свій піст, адже Аллаг нагодував і напоїв його».

5. Великодушність ісламу у сфері паломництва

Однією з високих цілей паломництва (*хаджж*) є сповідування єдиного божества Аллага і втілення згадування Аллага. В *хаджжі*

паломник повторює: «Ось я перед тобою, о Аллаг, немає у Тебе рівних, ось я перед Тобою! Воістину, хвала Тобі, і милість належить Тобі і панування, немає у Тебе рівних!». Ці слова мають таке значення: «О Аллаг, ми прийшли до цього місця, відповідаючи на Твій заклик, сподіваючись досягти Твого вдоволення, підтверджуючи Твою Єдність і те, що лише Ти гідний поклоніння, і ніхто інший». Немає різниці між багатим і бідним, знатним і звичайним, білим і чорним, арабом і неарабом – усі рівні перед Аллагом і відрізняються між собою лише за ступенем богобоязливості. Таким є справжнє братство між мусульманами. Їх почуття і сподівання єдині. Нижче ми наведемо приклади великодушності ісламу у сфері паломництва.

1. Паломництво є обов'язковим лише один раз в житті. Таким є полегшення Послання Пророка (мир йому і благословення Аллага). Якби воно було обов'язковим щороку, то стало б для людей дуже великим ускладненням. Також, якби виконання паломництва було обов'язковим щороку, то Мекка не могла б вмістити одночасно таку велику кількість мусульман.

Абу Гурейра (хай буде вдоволений ним Аллаг) передав: «Звертаючись до нас із проповіддю, Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «О люди, Аллаг зобов'язав вас звершувати *хаджж*, тож звершуйте ж його!» Один з присутніх запитав: «Щороку, о Посланець Аллага?» Пророк промовчав, поки чоловік не повторив своє питання тричі, і лише після цього сказав: «Якби я сказав «Так», то здійснення *хаджжу* щорічно стало б обов'язковим, але вам це буде не під силу. Позбавте мене від питань про те, щодо чого я з вами не говорив, поки я не залишив вас. Адже, воістину, тих людей, які жили до вас, згубило безліч їхніх питань і їх незгода з їх пророками. Коли я забороняю вам щось, то уникайте цього, а коли наказую вам щось, то робіть з цього те, що зможете».

2. Незважаючи на те, що паломництво є одним зі стовпів ісламу, обов'язок його здійснення спадає з того, у кого немає на це фінансової або фізичної можливості. Хто хворів на невиліковну хворобу, яка заважала йому зробити паломництво, і, в той самий

час, мав достатній статок для його звершення, то така людина уповноважує за себе іншу людину, щоб та здійснила паломництво замість неї. З бідної людини, який не мала достатніх засобів для утримання себе і своєї сім'ю, спадає обов'язок здійснення паломництва, поки у неї не з'явиться така можливість. Всевишній Аллаг говорить:

Там містяться ясні знамення. Це — місце Ібрагіма, і хто увійде туди, буде в безпеці. Люди зобов'язані перед Аллагом здійснювати хадж у Дім — хто буде спроможний на це. А якщо хто не вірус, то Аллаг не потребує жителів світів.

(Коран, 3:97)

3. Паломництво буває трьох видів і мусульманин може звершувати будь-яке з них, з огляду на свої можливості і час. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Якби я зміг заздалегідь передбачити те, що трапилося, то не погнав би з собою жертовну тварину, а придбав би її на місці, щоб потім вийти зі стану *іхрама*⁵⁰, як це зробили вони».

4. Якщо паломник в стані *іхраму* зробив якісь заборонені дії, то він, зважаючи на вид вчинку, може спокутувати його – будь-то упущення, необачність або невиконання якогось із обрядів. Всевишній Аллаг говорить:

Звершуйте хаджж та умру заради Аллага. Якщо вам заважають, то принесіть у жертву те, що зможете, але не голіть своїх голів, поки пожертва не досягне місця заклання. А якщо хто з вас хворий або має рану на голові, то нехай задля відкупу тримає піст, дає милостиню, або принесе жертву. Якщо ви перебуваєте у безпеці, то той, хто має поєднати умру з хаджем, має принести у жертву те, що зможе. А хто не має змоги зробити це, то нехай під час хаджу тримає піст три дні, і сім днів після повернення з хаджу — усього десять. Це — для тих, чия сім'я не живе біля Забороненої Мечеті. Тож бійтесь Аллага та знайте, що Аллаг суворий у покаранні!

⁵⁰ *Іхрам* — стан, до якого входить паломник для здійснення паломництва. В ньому заборонено звершувати певні види справ.

(Коран, 2:196)

5. Мусульманину дозволено за будь-яких обставин обумовити можливість незвернення паломництва через незалежні від нього причини, адже він – не знає майбутнього. Передається, що Дуба'а бінт аз-Зубейр була хвора і побажала здійснити паломництво. Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) при входженні в *іхрам* порадив їй обумовити свій намір і сказав: «Зроби паломництво і зумов його, сказавши: «Якщо щось затримає мене і я не зможу завершити паломництво, то я в тому ж місці вийду зі стану *іхрама*».

6. Паломництво є причиною прощення і стирання гріхів. Передається від Абу Гурейри (хай буде вдоволений ним Аллаг): «Я чув, що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Той, хто зробить паломництво і при цьому не буде лихословити і грішити, повернеться додому, як в той день, коли його народила мати»⁵¹.

⁵¹ Аль-Бухарі.

Великодушність ісламу у ставленні до жінки

Жінка в ісламі має високе положення. Іслам підніс її і зберіг її права. Він вказав на те, що вияв поваги до жінки є ознакою сильного чоловіка, який є гідною особистістю. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Найбільш досконалу віру має той з віруючих, хто відрізняється найкращою моральністю, а кращими з вас є ті, хто краще за всіх ставляться до своїх дружин»⁵².

Іслам зазначив, що жінка, з точки зору прояву до неї благодіяння та благочестя, має більш першочергові права, ніж чоловік. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Я заповідаю вам добре ставитись до ваших дружин».

1. У жінки, в разі одруження, є невід'ємне право отримати шлюбний подарунок (*магр*). Всевишній Аллаг говорить:

І широко віддавайте дружинам викуп як дарунок для них. Але якщо вони за своєю волею щось повернуть вам звідти, то вживайте це для здоров'я та користі.

(Коран, 4:4)

2. Навіть у випадку розлучення, перш, ніж чоловік мав із жінкою інтимну близькість, у неї є право на цей шлюбний дар. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо ж ви розлучилися із ними раніше того, як ви торкнулися їх, але після того, як встановили належний їм відкуп, то віддайте їм половину того, що їй належить їм — хіба як вони вибачать вам це або вибачить той, у чиїх руках перебуває шлюбний договір. А якщо ви вибачите, то це буде ближче до богобоязливості. Не забувайте й про доброчесність.

(Коран, 2:237)

⁵² Сахіх Ібн Хіббан, 4176.

3. Після розлучення жінку не можна відразу ж виганяти з дому. Можливо, саме через це чоловік її поверне до себе знову. Всевишній Аллаг говорить:

О Пророче! Коли розлучаєтесь ви з жінками, то розлучайтесь із ними відповідно до встановленого періоду, дотримуйтеся його та бійтесь Аллага, Господа вашого! Не виганяйте їх із житла їхнього, та нехай і вони не виходять із нього, хіба як вчинять вони розпусту очевидну. Такими є обмеження Аллага. Хто ж порушує обмеження Аллага, той вчиняє несправедливо щодо самого себе. Ти ж не знаєш — а раптом Аллаг вирішить потім інакше?

(Коран, 65:1)

4. Після розлучення чоловік зобов'язаний витратити на свою дружину і віддати їй всі її права, виявляти добре ставлення до неї і не обмежувати її, поки не закінчиться термін розлучення (*'idda*). Всевишній Аллаг говорить:

Поселяйте їх там, де живете самі, наскільки вам дозволяють ваші статки. Не заподійте їм шкоди, щоб не робити ще важче. Якщо ж вагітні вони, то утримуйте їх до того часу, поки не народять вони. Якщо ж годують вони груддю дітей ваших, то давайте їм винагороду їхню та й радьтеся між собою по-доброму. Якщо ж це буде важко для вас, то запрошуйте годувальницю.

(Коран, 65:6)

5. Іслам дав жінці право виховувати дитину, якщо вона бажає цього. Всевишній Аллаг говорить:

Матері можуть годувати дітей своїм молоком два повних роки, якщо вони бажають довести до кінця це годування. Батько повинен забезпечувати матір дитини харчуванням та одягом — відповідно до звичаю. На жодну людину не покладається більше, ніж може витримати вона. Не можна завдавати шкоди матері за її дитину, а також батькові за дитину його. Такі ж обв'язки має й нащадок. А якщо батьки побажають відняти дитину від грудей за взаємною згодою та порадою, то не буде їм гріха. А якщо вони побажають

найняти годувальниць для своїх дітей, то не буде батькам гріха, якщо вони сплатять їм відповідно до звичаю. Тож бійтесь Аллага і знайте, що Аллаг бачить те, що ви робите!

(Коран, 2:233)

6. Аллаг наказав чоловіку, у якого є діти від жінки, витратити на неї гроші навіть після закінчення терміну її розлучення. Всевишній Аллаг говорить:

Нехай власник достатку витрачає відповідно до достатку свого; а кому важко це, то нехай витрачає із даного йому Аллагом. Аллаг не вимагає з людини більше від того, що Він дав їй. І Аллаг дарує полегшення після труднощів!

(Коран, 65:7)

7. Аллаг дав жінці право отримати частку зі спадщини, хоча раніше у неї не було такого права. Всевишній Аллаг говорить:

Чоловіку належить частка від того, що залишили батьки та найближчі родичі; і жінці належить частка від того, що залишили батьки та найближчі родичі — як від малого, так і від великого. Такою є встановлена частка.

(Коран, 4:7)

8. У період місячних і післяпологового очищення з жінки спадають обов'язки деяких видів поклоніння, наприклад, молитви (вона не повинна компенсувати її) та піст (але його вона повинна компенсувати, коли зможе). Повідомляється, що Муаза бінт Абд Аллаг аль-Адавія (хай буде вдоволений нею Аллаг) сказала: «Я запитала Аїшу (хай буде вдоволений нею Аллаг): «Чому жінка після місячних має компенсувати піст, але не повинна компенсувати обов'язкові молитви?» Вона запитала: «Ти що з Харури?», - я відповіла: «Ні, я не з Харури, але я просто питаю». Тоді Аїша сказала: «З нами траплялося те ж саме, і нам було велено компенсувати дні посту, і не було наказано компенсувати обов'язкові молитви».

Також в ці дні жінка не може здійснювати обхід навколо Каби під час паломництва. Передають, що Ібн Аббас (хай буде вдоволений ним Аллаг) розповідав: «Всім людям, крім жінок, у

яких почалася місячна кровотеча, було наказано їхати з Мекки тільки після здійснення ритуального обходу навколо Каби».

9. Під час місячних для її чоловіка дозволені всі види інтимних насолод, крім статевого акту. Перердається від Анаса (хай буде вдоволений ним Аллаг), що коли у жінок починалися місячні, юдеї не їли з ними і не ночували разом з ними в оселях. Сподвижники запитали Пророка (мир йому і благословення Аллага) про це, і Всевишній Аллаг зіслав аят:

Тебе запитують про місячні. Скажи: «Вони спричиняють страждання. Тож не торкайтесь дружин під час місячних їхніх».

(Коран, 2:222)

А потім Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Робіть з ними все, крім статевого акту».

10. На жінці немає обов'язку брати участь у битві. Аїша (хай буде вдоволений нею Аллаг) сказала: «О Посланець Аллага, чи зобов'язана жінка брати участь у *джигаді*?» Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Вона зобов'язана здійснювати *джигад*, в якому немає битви – це *хаджж* і *умра*»⁵³.

11. Іслам не зобов'язав жінку працювати або витратити на когось своє майно. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Бійтеся Аллага у своїх стосунках із жінками – адже ви взяли їх за дорученням Аллага і їх статеві органи стали для вас дозволеними по Слову Аллага. Ви на них маєте право в тому, що жоден з тих, кого ви не любите, не буде м'яти ваші ліжка. А якщо вони зроблять це, то бийте їх не сильно. А вони мають на вас право, щоб ви їх годували і вдягали за загальноприйнятим звичаєм».

⁵³ Ахмад.

Великодушність ісламу у сфері фінансових стосунків

Майно є ядром мирського життя. У фінансових стосунках між людьми зустрічається хитрість, обман і нехтування правами інших людей. В них переважає особиста користь, незалежно від шкоди, яка може статися із другою стороною. Саме тому у стосунках між людьми вкрай необхідно виявляти поблажливість. Проявами великодушності ісламу в цій сфері є:

1. Наказ полегшувати і виявляти поблажливість у сфері купівлі-продажу. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хай помилує Аллаг людину, яка виявила великодушність, коли продавала, і виявила великодушність, коли купувала».

2. Треба виявляти терпіння до того, хто потрапив у скрутне становище, і не може розрахуватися зі своїм боргом. Ще краще перед Аллагом буде розрахуватися за таку людину. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо боржник буде у важкому становищі, то почекайте, доки його становище не полегшиться. А якщо ви простите йому це, зробивши милостинею, то це буде краще для вас, якби лише знали ви!

(Коран, 2:280)

Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто дав відстрочку боржнику, то за кожен день відстрочки за це йому буде милостиня. А той, хто дасть йому відстрочку, після настання терміну виплати боргу, то йому буде така ж нагорода: за кожен день – як милостиня»⁵⁴.

3. Іслам спонукає виявляти великодушність при прощенні боргів людей. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Одного чоловіка із тих, хто жили до вас, буде розраховано в Судний День. І у нього не виявиться жодних добрих справ, окрім того, що він, коли виходив на люди – а був

⁵⁴ Ібн Маджаг.

він багатим – то наказував своїм слугам прощати тих, хто опинився в скрутному становищі». Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Аллаг сказав: «Ми більш гідні цього, ніж він! Тож вибачте йому!»⁵⁵.

4. Іслам спонукає виявляти великодушність в питаннях повернення боргу. Передається від Абу Гурейри (хай буде вдоволений ним Аллаг), що якимось один чоловік, у якого Пророк (мир йому і благословення Аллага) позичав верблюдицю, прийшов до нього і став в грубій формі вимагати в нього повернення боргу. Сподвижники вирішили провчити цю людину за таке ставлення до Посланця Аллага, однак Посланець (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Залиште його, адже, воістину, у володаря права є право сказати слово», – після чого він наказав: «Віддайте йому верблюда такого ж віку, як і його верблюд». Сподвижники сказали: «О Посланець Аллага, є тільки старші верблюди». «Дайте йому такого верблюда», – наказав Пророк (мир йому і благословення Аллага). І сказав: «Воістину, кращими з рабів Аллага є ті, які краще за всіх віддають свої борги!».

5. Іслам спонукає і закликає повернути майно іншій стороні, якщо вони після угоди розчарована у ньому. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто повернув зневіреному те, що він продав, того Аллаг врятує зі скрутного становища в Судний День».

6. Іслам для обох сторін під час торгівлі затвердив можливість вибору (тобто скасування угоди). Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «У того, хто продає і купує, є право вибору, поки вони не розійдуться. Якщо ж вони будуть правдиві і згадають всі деталі угоди, то їх торгівля буде для них благодатною. А якщо ж вони приховують щось або збрешуть, то благодаті між ними не буде»⁵⁶.

7. Система спадщини в ісламі розподіляє спадщину (*ирс* – майно померлої людини, яке залишилося після повернення її боргів і

⁵⁵ Муслім.

⁵⁶ Аль-Бухарі.

виплати заповіту) між спадкоємцями, які мають право спадку. Це може бути дитина і дорослий, чоловік і жінка. Добрим та справедливим розподілом залишаються задоволені усі – як близькі, так і далекі родичі. Це підтверджують власники здорового розуму. Ніхто не має права розподілу спадщини за своїм пристрастями і бажаннями. Однією з добрих сторін цієї системи є те, що вона перешкоджає будь-яким спробам прояву невдоволення. Це практично неможливо. Священний Коран ясно роз'яснив долю дітей, батьків, подружжя та братів. Всевишній Аллаг говорить:

Аллаг заповідає вам відносно дітей ваших — сину належить частка двох доньок. Якщо ж усі діти чисельністю більше двох є жінками, то їм належить дві третини спадку. А якщо лишилася тільки одна донька, то їй належить половина. А кожному з батьків померлого належить шоста частина того, що він лишив — якщо у нього лишилася дитина. А якщо він не залишив дитини і його спадкоємцями є батьки, то його матері належить третина спадку. А якщо є в нього брати, то його матері належить шоста частина — після поділу того, що було вказано в заповіті, або після виплати боргу. Ви не знаєте, хто приносить вам більше користі — батьки ваші чи сини ваші, тож Аллаг встановив Свій припис. Воістину, Аллаг — Всезнаючий, Мудрий!

(Коран, 4:11)

На додаток до цього, Всевишній Аллаг в Священному Корані повідомляє безліч подробиць цього питання. Також, ці питання розкриваються в книгах науки про спадщину (*фар'їд*).

8. Іслам похвалив тих, хто щедро ставиться до присутніх на розподілі спадщини людей і не забуває про них. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо під час поділу присутні родичі, сироти і бідняки, то наділіть їх чимось зі спадку, а також кажіть їм добрі слова.

(Коран, 4:8)

9. В ісламі існує принцип заповіту (*васія*). Мусульманину личить заповідати частину свого майна на якийсь вид благодійності, аби після його смерті це стало для нього безперервною милостинею. Заповіт не має перевищувати третину всього майна. Передається від Амра ібн Са'да (хай буде вдоволений ним Аллаг), який сказав: «Пророк (мир йому і благословення Аллага) завжди відвідував мене, коли я хворів в Мецці. Я сказав йому: «У мене є майно. Я хочу заповісти його повністю». Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Не роби цього». Я сказав: «Тоді половину майна». Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Не роби цього». Я сказав: «Тоді третину майна». Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Третина – це теж багато. Краще залиш твоїх спадкоємців багатими, аніж бідними і тими, хто проситиме у людей в борг. І щоб ти не витратив, це буде вважатися для тебе милостинею. Навіть шматочок їжі, який ти покладеш у рота своїй дружині. Можливо, Аллаг підійме тебе і принесе з твоєю допомогою користь людям, а іншим – завдасть шкоди»⁵⁷.

Передається від Са'да ібн Абу Ваккаса (хай буде вдоволений ним Аллаг), який сказав: «У рік прощального паломництва, коли загострилися мої страждання, до мене прийшов Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) і я сказав: «О Посланець Аллага! Воістину, ти бачиш, до якого стану довела мене біль, – але ж я багатий, і у мене немає спадкоємців, крім моєї дочки, – тож чи не роздати мені милостинею дві третини мого майна?» Він сказав: «Ні». Я сказав: «А половину, о Посланець Аллага?» Він сказав: «Ні». Я сказав: «А третину, о Посланець Аллага?» Він сказав: «Одну третину, і навіть третини багато. Адже, воістину, краще, щоб ти залишив своїх спадкоємців у достатку, аніж залишив їх тими, хто буде просити у людей. І, воістину, що б ти не витратив, бажаючи досягти цим Лику Аллага, ти неодмінно будеш за це винагороджений, навіть якщо покладеш шматочок їжі у рота своїй дружині»⁵⁸.

⁵⁷ Аль-Бухарі.

⁵⁸ Аль-Бухарі.

Однією з умов заповіту є те, щоб він не був залишений на користь спадкоємця, який і так має право на частину майна. Однією з мудростей такого припису є не нашкодити іншим спадкоємцям та не посіяти між ними ворожнечу. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Аллаг вже віддав кожному власнику права його право, тому немає заповіту для спадкоємця»⁵⁹.

⁵⁹ Абу Давуд.

Великодушність ісламу у сфері виконання покарань

Іслам, як і інші релігії, зобов'язав людей дотримуватися адміністративної системи і системи виконання покарань, застосування яких гарантувало б безпеку суспільства і перешкоджало би поширенню злочинності. Результатом втілення цієї системи є збереження життя, честі і майна людей, а також перешкодження одним людям переступати допустимі межі щодо інших. Через ці види покарань зменшується шкода від скоєння злочинів. Саме тому іслам визначив для кожного злочину відповідний вид покарання. Так, за умисне вбивство на вбивцю чекає смертна кара. Всевишній Аллаг говорить:

О ви, які увірували! Встановлена для вас помста за вбитих.

(Коран, 2:178)

Крім тих випадків, коли родичі жертви пробачили вбивцю. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо простить вбивцю його брат у релігії, то нехай той вчиняє за звичаєм та сплатить йому належний викуп.

(Коран, 2:178)

За крадіжку передбачено відсікання кисті руки. Всевишній Аллаг говорить:

Крадію і крадійці відріжьте руку як покарання за їхній злочин. Покарання — це як приклад від Аллага, адже Аллаг — Великий, Мудрий!

(Коран, 5:38)

Якщо крадій буде знати, що його руку відсічуть, то не стане красти. Таким чином, він збереже свою руку і майно людей від крадіжки.

За скоєння перелюбу незайманою людиною передбачено сто батогів. Всевишній Аллаг говорить:

Розпусника й розпусницю бийте сто разів — кожного з них.

(Коран, 24:2)

Це дозволяє зберегти родовід людини від заплутування, а також зберегти майно людей від незаконного наслідування.

За зведення наклепу на цнотливих людей в перелюбі передбачено покарання у вісімдесят батогів. Всевишній Аллаг говорить:

Тих, які звинувачують доброчесних жінок, але не можуть привести чотирьох свідків, бийте вісімдесят разів і ніколи не приймайте від них свідчення, бо вони — нечестивці,

(Коран, 24:4)

Існують і інші види злочинів, які згадані в ісламі. Покарання за які відповідає їх ступеню небезпеки для суспільства. Шаріат затвердив загальне правило, яке визначає ступінь покарань. Всевишній Аллаг говорить:

Відплатою за зло є таке ж саме зло!

(Коран, 42:40)

А також слова Всевишнього Аллага:

Якщо ви будете їх карати, то карайте їх так, як карали вони. Та якщо ви матимете терпіння, то це буде краще для терплячих!

(Коран, 16:126)

Для здійснення цих видів покарань існують певні умови і правила.

1. Одним із прикладів великодушності ісламу у сфері виконання покарань є те, що їх застосування не є невідворотним. Навпаки, існує можливість бути пробаченим або виплатити викуп, якщо на це згодні рідні жертви. Всевишній Аллаг говорить:

Відплатою за зло є таке ж саме зло! Та якщо хто простить і встановить мир, винагорода його буде за Аллагом! Воістину, Він не любить несправедливих!

(Коран, 42:40)

2. Якщо злочин було скоєно у сфері, пов'язаній із правами Аллага, то доки раб Аллага не коїть його привселюдно і поки справа не дійшла до вищих судових інстанцій, то покарання до людини не застосовується. Ця справа залишається між Аллагом і Його рабом. Передається від Абу Гурейри (хай буде вдоволений ним Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Всю мою громаду буде прощено, крім тих, хто розповідає про свої гріхи. Коли людина робить щось вночі і Аллаг приховує це від людей, а вранці ця людина говорить: «Так-то й так-то, минулої ночі я зробив те-то і те-то» – навіть тоді, коли Аллаг приховав її гріх, ця людина зірвала покрив Аллага із самої себе»⁶⁰.

Коли іслам затвердив втілення цих покарань (худо'уд), то мав на меті зберегти права людей і гарантувати безпеку, спокій і стабільність в суспільстві, і стримати того, чия душа прагне до злочину. Якщо вбивця буде знати, що його буде убито, крадій – що його руку буде відсічено, перелюбник – що його буде побито батогами, а той, хто зводить наклеп на цнотливих людей – що його також буде побито батогами, то, в такому випадку, відмовиться від своїх намірів, збереже себе і оточуючих. Всевишній Аллаг сказав правду:

**Помста рятує життя ваше, о ви, обдаровані розумом!
Можливо, будете богобоязливі ви!**

(Коран, 2:179)

Можливо, хтось скаже, що за певні злочини іслам приписує дуже суворі покарання. Але можна відповісти, що будь-яка розумна людина підтвердить, що ці злочини завдають шкоди всьому суспільству. Але ж суспільство необхідно зміцнювати, боротися за нього і відстоювати його цінності. І саме для цього були приписані ці види покарань. Нехай кожен спитає себе сам, які види покарань є більш ефективними і корисними для зменшення злочинності: покарання, які приписує іслам, або покарання, які вигадали люди? Ці вигадані покарання лише поширюють злочинність. За їх допомогою навіть злочинець

⁶⁰ Аль-Бухарі; Муслім.

може уникнути покарання. Таким чином, хворий орган необхідно ампутувати, щоб врятувати все тіло.

Великодушність Ісламу у військовій сфері

Цілком природньо, що між людьми можуть відбуватися непорозуміння та війни. Зазвичай, це трапляється через расові або релігійні відмінності, через жагу розширення володінь, впливу та економічних інтересів. Всевишній Аллаг говорить:

Якби Аллаг не стримував одних людей іншими, то на землі ширилося б нечестя. Та Аллаг — Володар великої ласки для світів!

(Коран, 2:251)

Війна, в розумінні ісламу, ведеться, в першу чергу, через людські фактори. Всевишній Аллаг говорить:

І не будьте як ті, що погордо вийшли зі своїх осель, хизуючись перед людьми, і які збивали інших зі шляху Аллага. Аллаг осягає те, що вони роблять!

(Коран, 8:47)

Отже, однією з причин ведення війни в ісламі є прагнення припинити ворожнечу і допомогти пригніченим. Всевишній Аллаг говорить:

І чому б вам не боротися на шляху Аллага заради слабких чоловіків, жінок і дітей, які говорять: «Господи наш! Виведи нас із цього міста, жителі якого є несправедливими. Даруй нам від Себе покровителя, даруй нам від Себе помічника!»

(Коран, 4:75)

Звичайно, що великодушність війни в ісламі має людське начало. Прикладами такої великодушності є наступне:

1. Іслам не є релігією тероризму, агресії, або поширення війни, як це намагаються зобразити його вороги. Аллаг наказує не переступати межі дозволеного. Всевишній Аллаг говорить:

І боріться на шляху Аллага проти тих, хто бореться проти вас. Але не виявляйте ворожості при цьому, бо ж, воістину, Аллаг не любить тих, хто виявляє ворожість!

(Коран, 2:190)

2. У разі війни з ворогами, іслам приписує своїм послідовникам схилятися до мирного договору, якщо їх попросять про це. Іслам не є релігією вбивства і не отримує задоволення від пролиття крові. Всевишній Аллаг говорить:

Якщо вони оберуть мир, то обирай його й ти. І покладай сподівання на Аллага. Воістину, Він — Всечуючий та Всезнаючий!

(Коран, 8:61)

3. Іслам не наказує боротися з тими, хто не бореться і не ворогує із мусульманами. Всевишній Аллаг говорить:

Окрім тих, які приєдналися до людей, між вами і між якими є договір; а також тих, які прийдуть до вас, а серця їхні будуть стискатися від думки про боротьбу проти вас або проти свого народу. Якби Аллаг побажав, то Він зробив би їх сильнішими за вас, і вони неодмінно розпочали би битву із вами! Та якщо вони відступлять, не почнуть битви і запропонують вам мир, то Аллаг не дозволить вам жодних дій проти них!

(Коран, 4:90)

4. У війни в ісламі існують певні правила і етичні норми (*адаб*), аби мусульмани не виходили за межі людяності. Бій ведеться тільки з тими, хто безпосередньо бере участь у битві з мусульманами або допомагає в цьому. Що ж стосується людей похилого віку, дітей, жінок, хворих, лікарів, ченців, то з ними не ведеться бій. Також не можна добивати поранених, спотворювати трупи ворогів, вбивати тварин, знищувати будівлі, забруднювати воду і криниці або переслідувати тих, хто втік з поля бою. Такими були настанови шляхетного Пророка (мир йому і благословення Аллага) і його благочестивих намісників (*аль-хуляфá ар-рáшідун*) головнокомандуючим їх

армій. Політика великодушності ісламу була втілена в життя Посланцем Аллага (мир йому і благословення Аллага) при відкритті Мекки. Її жителі, свого часу, вигнали Пророка (мир йому і благословення Аллага) з неї, мучили його (мир йому і благословення Аллага) і вбивали його сподвижників, а також змовилися вбити й його самого (мир йому і благословення Аллага). Незважаючи на все це, після відкриття Мекки Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто увійде в будинок Абу Суфьяна, буде в безпеці; хто закриє свої двері, буде в безпеці; хто залишить свою зброю, буде у безпеці»⁶¹.

На основі такої самої політики великодушності у веденні війни вчиняли праведні намісники після Пророка (мир йому і благословення Аллага). Абу Бакр ас-Сиддік (хай буде вдоволений ним Аллаг), перший намісник Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага), сказав головнокомандувачам армій, які він відправляв у бій: «Я даю вам десять порад, тож дотримуйтеся їх: не бійтеся, не крадіть із трофеїв, не зраджуйте, не спотворюйте померлих, не вбивайте дітей, старих та жінок, не викорчовуйте і не спалюйте пальми, не виривайте плодоносні дерева і не ріжте вівцю, корову чи верблюда без згоди їх господаря. Ви будете проходити повз людей, які усаїтнилися в келіях, тож не чіпайте їх і те, для чого вони усаїтнилися»⁶².

5. Іслам поважає права ворогів. Це стосується і бранців. Він виявляє до них людяність. Не можна їх мучити, принижувати, лякати, калічити або не давати їм їжу і питво, поки вони не помруть. Навпаки, з ними слід поводитись якнайкраще і виявляти повагу. Всевишній Аллаг говорить:

Вони дають їжу нужденному, сироті та полоненому, хоча й самі хочуть її: «Ми годуємо вас заради Лику Аллага; ми не прагнемо вашої відплати чи вдячності!»

(Коран, 76:8-9)

⁶¹ Муслім.

⁶² Ат-Табарі, (3/226).

Послідовники ісламу поспішали втілити у життя ці людяні настанови щодо полонених. Абу Азіз ібн Умейр, брат Мусаба ібн Умейра, розповідав: «Я був одним з бранців битви біля Бадру. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Я заповідаю вам добре ставитись до полонених». Я ж був бранцем одного з *ансарів*. Коли їм приносили обід і вечерю, вони їли фініки, а мене годували хлібом, втілюючи у життя заповіт Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага)»⁶³.

6. Бранця можуть звільнити без викупу, в обмін на викуп або ж в обмін на полоненого-мусульманина – в залежності від загальної користі, яку бачить правитель мусульман. Всевишній Аллаг говорить:

Тож коли ви зустрічаєте тих, які не увірували, рубайте їхні шиї. А коли ви здолаєте їх, то міцно накладайте пута! Далі або милуйте їх, або беріть викуп — доти, доки війна не скине свій тягар.

(Коран, 47:4)

7. Іслам приписує добре ставитись до місцевих жителів, країну яких відкривають мусульмани. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) заповів добре ставитись до коптів. Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Коли ви відкриєте Єгипет, я заповідаю вам добре ставитись до коптів. Адже, воістину, їм треба гарантувати захист і виявити до них милість». До переможеного народу не можна застосовувати насильство, зневажати, забирати їх майно, принижувати, знищувати їх оселі, нерозважливо зловтішатися або мстити. Навпаки, потрібно їх виправляти, справедливо ставитись до них, наказувати їм добро і забороняти засуджуване. Раніше мусульмани вже застосували настанови свого Пророка (мир йому і благословення Аллага). Кращим доказом цього є угоди, яку Умар ібн аль-Хаттаб (хай буде вдоволений ним Аллаг) уклав із жителями Єрусалиму, коли він увійшов до нього переможцем. Він сказав: «В ім'я Аллага Милостивого, Милосердного! Я, раб Аллага, Умар ібн аль-Хаттаб, правитель правовірних, надаю жителям Єрусалиму

⁶³ «Аль-Му`джам ас-Сагир», 409.

безпеку: я гарантую безпеку їх життю, майну, церквам і хрестам... Ніхто силоміць не буде навернений у іслам і нікому з них не буде завдано шкоди». Чи бачила історія подібне шляхетність, справедливість і поблажливість з боку переможця щодо переможених? Разом з цим, він (хай буде вдоволений ним Аллаг) міг поставити їм будь-які умови, але він виявив справедливість і великодушність. Саме тому війна, з точки зору ісламу, є людяною і не переслідує мирських цілей.

Великодушність ісламу у сфері прощення гріхів

Люди багато помиляються і коять гріхи по відношенню до самих себе, свого Господа і тих, хто їх оточує. Як про це повідомив Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага), сказавши: «Всі люди – помиляються, і кращі із тих, хто помиляється – ті, хто каються».

Причиною цих гріхів і непослуху є давня війна із сатаною (*шайтан*), який пообіцяв збивати людей з Шляху Істини. Всевишній Аллаг так сказав про обіцянку сатани збивати людей:

Той (Ібліс) сказав: «Господи! За те, що Ти спокусив мене, я прикрашу для них те, що на землі й неодмінно спокушу їх усіх».

(Коран, 15:39)

1. Аллаг може пробачити гріх, скільки б раз він не повторювався, поки раб Аллага прохає прощення за скоєне. Вчинення непослуху Аллага є природною якістю людини. Гріхи можуть бути стерті і прощені, поки раб продовжує просити про це свого Господа. Передається від Абу Саїда аль-Худрі (хай буде вдоволений ним Аллаг), від Пророка (мир йому і благословення Аллага), що він сказав: «Ібліс сказав: «О Господь, я не перестану вводити в оману синів Адама доти, поки їх душі знаходитимуться в їх тілах». Господь Всевишній і Всемогутній сказав: «Я ж не перестану прощати їх, поки вони проситимуть Мене про прощення!»⁶⁴.

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Клянуся Тим, в Чий Руці душа моя! Якби ви не робили гріхів, то Аллаг прибрав би вас і привів би людей, які грішать, а потім прохають прощення у Аллага, а Він прощав би їм».

⁶⁴ Ахмад.

2. Аллаг відкрив перед мусульманином завжди і всюди двері каяття. Всевишній Аллаг говорить:

А в того, хто покається після злочину свого й виправиться, прийме Аллаг каяття. Воістину, Аллаг — Прощаючий, Милосердний!

(Коран, 5:39)

Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Аллаг простягає Свою Руку вночі, аби покаювся той, хто згрішив вдень, і простягає Свою Руку вдень, аби покаювся той, хто згрішив вночі, до того, поки сонце не вийде із заходу»⁶⁵.

Лише в дуже малі проміжки часу двері каяття закриваються. Всевишній Аллаг говорить:

Воістину, Аллаг приймає каяття тих, які творили зло через своє невігластво. І якщо вони швидко після цього покаються, то Аллаг прийме каяття їхнє. Аллаг — Всезнаючий, Мудрий! Але не приймуть каяття тих, які творять злі вчинки, а коли приступає до них смерть, то говорять вони: «Тепер я каюся!» І немає каяття тим, які помирають невіруючими. Для таких Ми приготували болісну кару!

(Коран, 4:17-18)

Таким чином, для раба Аллага завжди відкриті двері каяття. Виключенням є два випадки, про які сказав Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага): «Воістину, Аллаг Всемогутній і Великий приймає каяття раба доти, поки він не почне видавати передсмертний хрип»⁶⁶.

Також Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Хто покаювся до того, як сонце зійшло з заходу, то Аллаг прийняв його каяття»⁶⁷.

3. Іслам полегшив звершення каяття. Не має потреби в жодних посередниках, адже каяття — питання, яке лежить суто між

⁶⁵ Муслім.

⁶⁶ Ат-Тірмізі.

⁶⁷ Муслім.

рабом і його Господом. У каятті немає нічого важкого: раб просто підіймає руки до свого Господа, визнаючи скоєний гріх і просячи у Нього прощення. Всевишній Аллаг говорить:

Але хто скоїть зле або буде несправедливим до самого себе, а потім благатиме прощення у Аллага, той знайде Аллага Прощаючим, Милосердним!

(Коран, 4:110)

4. Погані справи грішників, які щиро покаялись за їх скоєння, відчували жаль з приводу того, що зробили і мали рішучий намір не повертатися до них, будуть замінені на добрі діяння. Всевишній Аллаг говорить:

Які не звертаються замість Аллага до іншого бога, які не вбивають живої душі, не маючи на те права, які не чинять перелюбу, — а хто робить так, того спіткає кара! У День Воскресіння його кара примножиться, і він назавжди залишиться принижений. Окрім тих, хто покався, увірував і робив добро, Аллаг замінить 228 їхні лихі вчинки на добрі справи. Аллаг — Прощаючий, Милостивий!

(Коран, 25:68-70)

Ісламський шаріат звернувся до розуму грішника і зцілив його розгублену душу. Іслам відкрив для нього двері каяття за скоєний гріх. Всевишній Господь нікому зі Своїх створінь не дозволяє впадати у відчай щодо Його прощення і можливості стирання зроблених помилок, скільки б їх не було. Всевишній Аллаг говорить:

Скажи: «О раби Мої, які порушили межі на шкоду собі! Не втрачайте надії на милість Аллага! Воістину, Аллаг прощає всі гріхи, адже Він — Прощаючий, Милоседний!»

(Коран, 39:53)

Це стосувалося тих питань, які пов'язані з правами Аллага. Що ж стосується прав людей, то необхідно повернути їм їхні права та попросити вибачення про скоєне проти них.

5. Мусульманин отримає нагороду вже за свій добрий намір. І хай навіть після нього і не був зроблений добрий вчинок. Йому

буде записано добра справа або навіть більше цього. Також, якщо мусульманин захотів зробити гріх, але, в підсумку, залишив його через страх перед Всевишнім, то Аллаг винагородить його. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Аллаг говорить: «Якщо вирішить раб Мій зробити погане, то не записуйте йому погану справу, поки він не зробить її. Якщо він зробить погане, запишіть йому це як воно є, а якщо він відмовиться від здійснення цього заради Мене, то запишіть йому одну добру справу. Якщо він вирішить зробити добру справу, але не зробить її, то запишіть йому одну добру справу, а якщо він зробить її, то запишіть йому від десяти до семиста добрих справ»⁶⁸.

6. Гріхи мусульманина не є перепорою між ним і милістю Аллага. Навпаки, незважаючи на безліч гріхів, мусульманин прагне досягти милості Аллага і Його прощення. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, я знаю того з мешканців Пекла, який останнім вийде звідти. Цей чоловік вибереться звідти поповзом, і йому буде сказано: «Йди і входи до Раю». Він піде і, увійшовши до Раю, виявить, що люди вже зайняли там свої місця. Йому буде сказано: «Чи пам'ятаєш ти своє минуле?» Він відповість: «Так». Йому скажуть: «Бажай!» Він перерахує свої бажання, а потім йому скажуть: «Ти отримаєш все, що побажав, і в десять разів більше, ніж земний світ, на додачу». Він скаже: «Невже Ти насміхаєшся наді мною? Адже Ти – Цар!» Абд Аллаг сказав: «Я бачив, як в той момент Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) розсміявся так, що стало видно його задні зуби»⁶⁹.

7. Аллаг виявляє терпіння до тих своїх неслухняних рабів. Всевишній Аллаг говорить:

Якби Аллаг став карати людей за все, що вони роблять, то на поверхні землі не лишилося б жодної живої істоти. Він

⁶⁸ Аль-Бухарі.

⁶⁹ Муслім.

дає їм відстрочку — до певного часу. А коли їхній час настає, то, воістину, Аллаг бачить Своїх рабів!

(Коран 35:45)

Великодушність ісламу та спокута гріхів

Одним з проявів великодушності ісламу є те, що Аллаг обіцяв за деякі види поклоніння додаткову нагороду. Саме ця нагорода, з милості Аллага, буде спокутою деяких гріхів. Приклади цих справ ми наведемо нижче:

1. За звершення обов'язкових видів поклоніння на мусульманина чекає особлива нагорода, яка буде спокутою його невеликих гріхів. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «П'ять обов'язкових щоденних молитов, від п'ятничної молитви і до п'ятничної молитви, від Рамадана і до Рамадана, у всьому цьому – спокутування для невеликих гріхів, які були між ними, якщо ти будеш сторонитися великих гріхів».

2. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Здійснюйте регулярно *хаджж* і *умру*, адже вони видаляють бідність і гріхи подібно до того, як ковальські міхи видаляють шлаки з заліза, золота і срібла. А за бездоганний *хаджж* немає іншої нагороди, крім Рая».

3. Віддалення від великих гріхів, з точки зору ісламу, вважається однією з причин прощення малих гріхів. Всевишній Аллаг говорить:

І якщо ви будете уникати важких гріхів, які заборонені вам, то Ми простимо вам злі вчинки ваші та введемо вас через вхід пошани!

(Коран, 4:31)

4. Поширення вітання і рукостискання серед мусульман одним з видів спокути невеликих гріхів. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Коли віруючий зустрічає віруючого, вітає його, бере його руку і стискає її, то з них спадають їх гріхи, подібно до того, як листя спадає з дерев».

5. Хвороби, труднощі і нещастя, які стаються із рабом Аллага, є спокутою його помилок і деяких невеликих гріхів. Передається від Абу Саїда аль-Худрі (хай буде вдоволений ним Аллаг), що

Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Що б не спіткало мусульманина – втома, довга хвороба, хвилювання, смуток, неприємність, скорбота або навіть укол колючки, Аллаг неодмінно простить йому за це щось з його гріхів».

6. Дотримання ритуальної чистоти (*taḥāra*) також є однією з причин спокутування невеликих гріхів. Передається від Абу Саїда аль-Худрі (хай буде вдоволений ним Аллаг), що Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Чи вказати вам на те, чим Аллаг стирає гріхи і підносить на ступені?». Сподвижники сказали: «Звичайно, О Посланець Аллага!». Він сказав: «Це – добре звершення омовіння (*wuḍūʾ*), незважаючи на неприємне; багато кроків до мечеті і очікування наступної молитви після попередньої. Кожен, хто вийде зі свого будинку, потім помолиться з імамом, потім сидітиме, чекаючи на наступну молитву, ангели будуть говорити за такого: «О, Аллаг, прости йому! О, Аллаг, помилуй його!».

7. Простий вчинок – згадування Аллага – прирівнюється до витрачання майна на Шляху Аллага і є одним з видів наближення до Нього. Абу Гурейра (хай буде вдоволений ним Аллаг) розповідав: «Одного разу до Пророка (мир йому і благословення Аллага) прийшли бідні сподвижники і сказали: «Багаті досягнуть найвищого положення і знайдуть вічне блаженство. Вони моляться подібно нам і постять подібно нам, але крім цього у них є перевага – вони мають багатство, завдяки якому вони здійснюють велике і мале паломництво, беруть участь в битві на Шляху Аллага і дають милостиню». Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Чи не вказати вам на те, завдяки чому зможете ви наздогнати і випередити їх, і ніхто з тих, хто буде після вас, не зможе наздогнати вас, і станете ви кращими з тих, серед кого перебуваєте, якщо вони не робитимуть того ж?!! Говоріть по тридцять три рази після кожної молитви: «Субхан Аллаг», «Альхамду лі-Лляг» та «Аллагу Акбар». Абу Гурейра сказав: «І ми розійшлися в думках між собою. Деякі з нас стали говорити: «Нам слід говорити «Субхан Аллаг» і «Альхамду лі-Лляг» по тридцять три

рази, а «Аллагу Акбар» - по тридцять чотири». Тоді я повернувся до Пророка (мир йому і благословення Аллага) і він сказав: «Говори по тридцять три рази і «Субхан Аллаг», і «Альхамду лі-Лляг», і «Аллагу Акбар»⁷⁰.

8. Звершення безлічі благих вчинків стирає погані справи. Передається від Муаза (хай буде вдоволений ним Аллаг), що він сказав: «О Посланець Аллага, дай мені пораду!» На що він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Бійся Аллага, де б ти не був, і нехай за кожним твоїм поганим вчинком буде йти хороший, який зітре його» Тоді він (хай буде вдоволений ним Аллаг) сказав: «Порадь ще». Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) додав: «Стався добре до людей»⁷¹.

9. Звершення поклонінь є спокутою малих гріхів. Доказом цього є хадіс, переданий від Абу Умами (хай буде вдоволений ним Аллаг), що одного разу чоловік прийшов до Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) і сказав: «О Посланець Аллага! Воістину, мене спіткав гріх, за який мені належить понести покарання. Тож здійсни його наді мною!» На що він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Чи зробив ти мале омовіння, коли відправився сюди?», - він відповів: «Так». Потім Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Чи молився ти з нами, коли молилися ми?», Він відповів: «Так». Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Йди, адже, воістину, Всевишній Аллаг вже пробачив тебе»

⁷⁰ Аль-Бухарі; Муслім.

⁷¹ Ахмад.

Великодушність ісламу та спокутування гріхів

Раби Аллага можуть спокутувати свої гріхи. Це є черговим проявом великодушності ісламу. Це спокутування прибирає в мусульманина відчуття провини, аби далі, після цього, він жив в із спокійним серцем. Нижче ми наведемо деякі приклади великодушності і полегшення у сфері спокутування гріхів.

1. Якщо мусульманин помилково скоїв вбивство, то він має спокутувати цей гріх так, як про це сказав наш Господь:

І нехай віруючий не вбиває іншого віруючого — хіба як трапиться помилка. І хто помилково вб'є віруючого, то нехай звільнить віруючого раба і нехай сплатить належний викуп його родині — хіба тільки вони побажають роздати це як милостиню. А якщо цей віруючий був із ворожого до вас племені, то звільнить віруючого раба. А якщо він був із племені, між вами і між яким є договір, то слід сплатити належний викуп його родині та звільнити віруючого раба. Якщо хто не в зробити це, то нехай тримає піст два наступних місяці задля каяття перед Аллагом! Аллаг — Всезнаючий, Мудрий!

(Коран, 4:92)

2. Якщо чоловік назвав свою дружину забороненою для себе (клятва-*зиг'ар*), у нього є можливість спокутувати це. Всевишній Аллаг говорить:

«Ті з вас, які оголошують своїх дружин забороненими для себе, кажуть слова негожі і брехливі. Їхні дружини – не матюкається їм, адже їх матерями є тільки жінки, які їх народили. Воістину, Аллаг – Поблажливий, прощає. Ті, які оголошують своїх дружин забороненими для себе, а потім відрікаються від сказаного, повинні звільнити одного раба перш, ніж вони доторкнуться один до одного. Цим вас закликають, і Аллаг відає про те, що ви робите»

(Коран, 58:2-3)

3. Всевишній Аллаг пояснив як, спокутувати порушення клятви: **Аллах не покличе вас до відплати за легковажність у клятвах ваших, Але відплатить Він за невиконання договорів, які в клятвах! Викуп за це – нагодувати десятиох бідняків так, як годуєте свої сім'ї, або ж одягнути їх, або звільнити раба. А як хто не в змозі цього зробити, нехай постить три дні. Це — викуп за порушення клятв ваших, тож тримайтеся ваших клятв. Так роз'яснює Аллаг вам Свої знамення. Можливо, будете ви вдячні!**

(Коран, 5:89)

4. Відповідальність, в разі неможливості виплати або здійснення спокутування, спадає. До цього належить як матеріальне, так і тілесне спокутування. Доказом цього є історія сподвижника, який одного разу прийшов до Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) і сказав: «О Посланець Аллага! Я загинув!» Він запитав: «І що ж погубило тебе?» Чоловік відповів: «Я мав статеvu близькість зі своєю дружиною під час посту в Рамадан». Він запитав: «Чи можеш ти звільнити людину з рабства?» Чоловік відповів: «Ні». Він запитав: «А чи можеш ти постити протягом двох місяців поспіль?» Чоловік відповів: «Ні». Тоді він запитав: «А чи можеш ти нагодувати шістдесят бідняків?» Він знову відповів: «Ні». Потім він сів, а через деякий час Пророку (мир йому і благословення Аллага) принесли велику корзину з фініками і він сказав: «Візьми це і роздай як милостиню». Чоловік сказав: «Я маю роздати це тим, хто бідніший мене? Між двома горами Медіни немає сім'ї, яка була б біднішою за мою». Пророк (мир йому і благословення Аллага) розсміявся так, що стало видно його задні зуби. Потім він сказав: «Іди і нагодуй свою сім'ю».

Великодушність ісламу і постійне звершення добрих справ

1. Проявом великодушності ісламу є те, що мусульманин отримує нагороду за добрі справи, які він фактично не робив. Цього можна досягти, вказавши на благо. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Той, хто вказав на прямий шлях, отримає таку саму нагороду, як і нагороди тих, хто пішов за ним, що жодним чином не зменшить їх власних нагород ні на йоту. А тому, хто вказав на оману, буде гріх, рівний гріхам тих, хто пішов за ним, що жодним чином не полегшить їх власних гріхів»⁷².

Це спонукає мусульманина піклуватися про своє суспільство, здійснювати добрі справи, вести боротьбу із насильством, застерігати від нього, не поширювати і не популяризувати все, що закликає до нечестя. Мусульманин робить це для того, аби мати побільше добрих справ в Судний день. Так мусульманин виправляє себе і інших людей.

2. За виховання власної родини і поширення знань раб Аллага отримує нагороду як в мирському житті, так і після смерті. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Коли людина вмирає, то всі її справи перериваються, крім трьох: безперервної милостині, корисного знання і благочестивої дитини, яка звертається із благанням за неї»⁷³.

⁷² Муслім.

⁷³ Муслім.

Великодушність ісламу та сфера людських пристрастей

Іслам виявив великодушність і легкість у сфері відносин. Якщо мусульманин мав добрий намір, то за звичайні справи він отримає винагороду. Прикладом цього є:

1. Якщо мусульманин, бажаючи зберегти своє благочестя та цнотливість, правильно задовольняє свою пристрасть зі своєю дружиною, то за це він заслуговує на нагороду. Так як його вчинок буде поклонінням, за яке його чекає нагорода. Абу Зарр (хай буде вдоволений ним Аллаг) повідомив, що Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Близькість із вашими дружинами вам записується як благодіяння». Його (мир йому і благословення Аллага) запитали: «О, Посланець Аллага, невже за вдоволення пристрасті нам записується нагорода?» Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Якщо хтось має близькість забороненим чином, то хіба це не записується йому як гріх? Так само за близькість дозволеним чином записується нагорода»⁷⁴.

2. Дозволені звички вважаються поклонінням, за яке на мусульманина чекає нагорода, якщо він здійснював їх із добрим наміром. Наприклад, якщо людина має намір поїсти і попити, аби зберегти сили свого тіла для дозволеної роботи або для зусиль, спрямованих для виконання обов'язків, таких як витрачання на свою сім'ю і дітей, допомогу своїм братам, а також підкріплення сил для поклоніння Аллагу, то все це буде поклонінням. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Якщо чоловік витрачає майно на свою сім'ю, та, при цьому, не скаржиться на їх втрату, то це зараховується йому як милостиня»⁷⁵.

Будь-який вчинок, який мусульманин робить із хорошим наміром, є для нього милостинею. Пророк (мир йому і

⁷⁴ Муслім.

⁷⁵ Аль-Бухарі.

благословення Аллага) сказав: «Кожен мусульманин повинен давати милостиню». Один чоловік запитав: «Скажи мені, а якщо у нього нічого не знайдеться?» Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Нехай працює своїми руками, принесе користь самому собі і дасть милостиню». Той запитав: «О Посланець Аллага, а якщо він не зможе зробити цього?» Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Тоді хай допоможе тому, хто опинився у скрутному становищі». Чоловік запитав: «А якщо він не зможе?» Він (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Тоді хай закликає до схвалюваного і утримується від вчинення поганого, і це стане для нього милостинею»⁷⁶.

⁷⁶ Аль-Бухарі.

Великодушність ісламу у сфері виховання

М'якість, гнучкість та віддалення від докорів є загальноприйнятим шляхом виховання в ісламі. Пророк Мухаммад (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Воістину, Аллаг не відправив мене впертим і прискіпливим, але відправив мене учителем і тим хто полегшує»⁷⁷.

1. Шлях Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) у питаннях доброї настанови ґрунтується на бажанні м'яко та гнучко донести до оточуючих добро.

Прикладом цього є добра настанова, яку він (мир йому і благословення Аллага) дав юнаку, який хотів скоїти перелюб. Одного разу до Пророка (мир йому і благословення Аллага) прийшов юнак і сказав: «О Посланець Аллага, дозволь мені зробити перелюб!» Люди, почувши такі слова молодого людини, стали гримати на нього і вимагати, аби він замовк. Але Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав йому: «Підійди ближче!» Коли хлопець наблизився, Пророк (мир йому і благословення Аллага) запитав його: «Чи хотілося б тобі, аби хтось вчинив так із твоєю матір'ю?» «Клянуся Аллагом, ні! Хай буду я викупом за тебе!» - відповів хлопець. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Так само і людям не хочеться, аби хтось вчинив перелюб із їх матерями». Потім він запитав: «Чи хотілося б тобі, аби хтось вчинив так із твоєю дочкою?» «Звичайно, ні, хай Аллаг зробить мене викупом за тебе!» – відповів юнак. Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Так само і людям не хочеться, аби хтось вчинив перелюб із їх дочками». Потім він запитав: «Чи хотілося б тобі, аби хтось вчинив так із твоєю сестрою!» «Звичайно, ні, хай Аллаг зробить мене викупом за тебе!» – відповів юнак. «Так само і людям не хочеться, аби хтось вчинив перелюб із їх сестрами», – сказав Пророк (мир йому і благословення Аллага),

⁷⁷ Муслім.

після чого запитав: «Чи хотілося б тобі, аби хтось вчинив так із твоєю тіткою по-батькові?». «Звичайно, ні, хай Аллаг зробить мене викупом за тебе!» – відповів юнак. Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Так само і людям не хочеться, аби хтось вчинив перелюб із їх тітками по-батькові», – після чого запитав: «Чи хотілося б тобі, аби хтось вчинив так із твоєю тіткою по-матері?». «Звичайно, ні, хай Аллаг зробить мене викупом за тебе!» – знову відповів юнак. «Так само і людям не хочеться, аби хтось вчинив перелюб із їх тітками по-матері», – сказав Пророк (мир йому і благословення Аллага). Після цього він поклав руку на груди юнака і сказав: «О Аллаг! Прости його гріх, очисти його серце і даруй йому цнотливість!»

2. Іслам використовує принцип полегшення в навчанні своїх послідовників. Пророк (мир йому і благословення Аллага) заповів дотримуватися легкості щодо того, хто прийшов здалеку. Це ясно видно з історії бедуїна, який увійшов до мечеті і почав справляти в ній малу нужду. Тоді сподвижники Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказали: «Не можна! Не можна!», але Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Не переривайте його. Залиште його» Вони відійшли від нього і той випорожнивсь повністю, а потім Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) підкликав його до себе і сказав: «Воістину, ці мечеті не призначені ані для сечовипускання, ані для залишення в них інших нечистот. Вони призначені тільки для читання Корану або згадування Аллага». Потім він наказав, аби на це місце вилили відро води.

Через пророчу великодушність цього юнака не засудили, хоча він хотів зробити один з найстрашніших гріхів в ісламі. Не поставилися суворо і до неосвіченого бедуїна, який справив свою нужду в мечеті Посланця Аллага (мир йому і благословення Аллага), хоча це місце є одним з найкращих місць на землі. Пророк (мир йому і благословення Аллага) на практиці втілює принцип легкості у навчанні і вихованні.

Висновок

Після прочитання цієї книги, тобі стало зрозуміло, що іслам дуже дбає про великодушність і закликає до неї. Привітний вираз обличчя та добре ставлення до людей є проявом благодіяння. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Не нехтуй нічим із схвалюваних справ, навіть тим, аби зустріти свого брата із привітним обличчям».

Великодушність ісламу виявляється в заклику любити для людей те, що любиш для самого себе. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Полюби для людей те, що ти любиш для себе».

Великодушність ісламу виявляється в заклику мусульманина не втручатися у справи інших людей і залишити те, що його не стосується. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Проявом доброго сповідання ісламу людини є залишення того, що її не стосується».

Великодушність ісламу виявляється в заклику приносити користь і радість оточуючим. Посланець Аллага (мир йому і благословення Аллага) сказав: «Найулюбленіші люди для Аллага – це найкорисніші з них, а найулюбленіша справа перед Аллагом Всемогутнім і Великим – це радість, яку ти приносиш мусульманину, допомагаючи йому в скрутному становищі або виплачуючи за нього борг, або тамуючи його голод. І, воістину, прийти на допомогу своєму брату-мусульманину в тому, що він потребує, є більш любимим для мене, ніж усамотнитись в мечеті протягом місяця. А той, хто стримає гнів щодо свого брата в ісламі, тому Аллаг приховає його недоліки; і тому, хто стримає свій гнів в той час, коли він хотів вилити його, Аллаг наповнить його серце достатністю в Судний день. І хто вийшов допомагати своєму брату-мусульманину в його потребі, поки він не допоможе йому, тому Аллаг зміцнить його стопи в той День, коли стопи будуть ковзати».

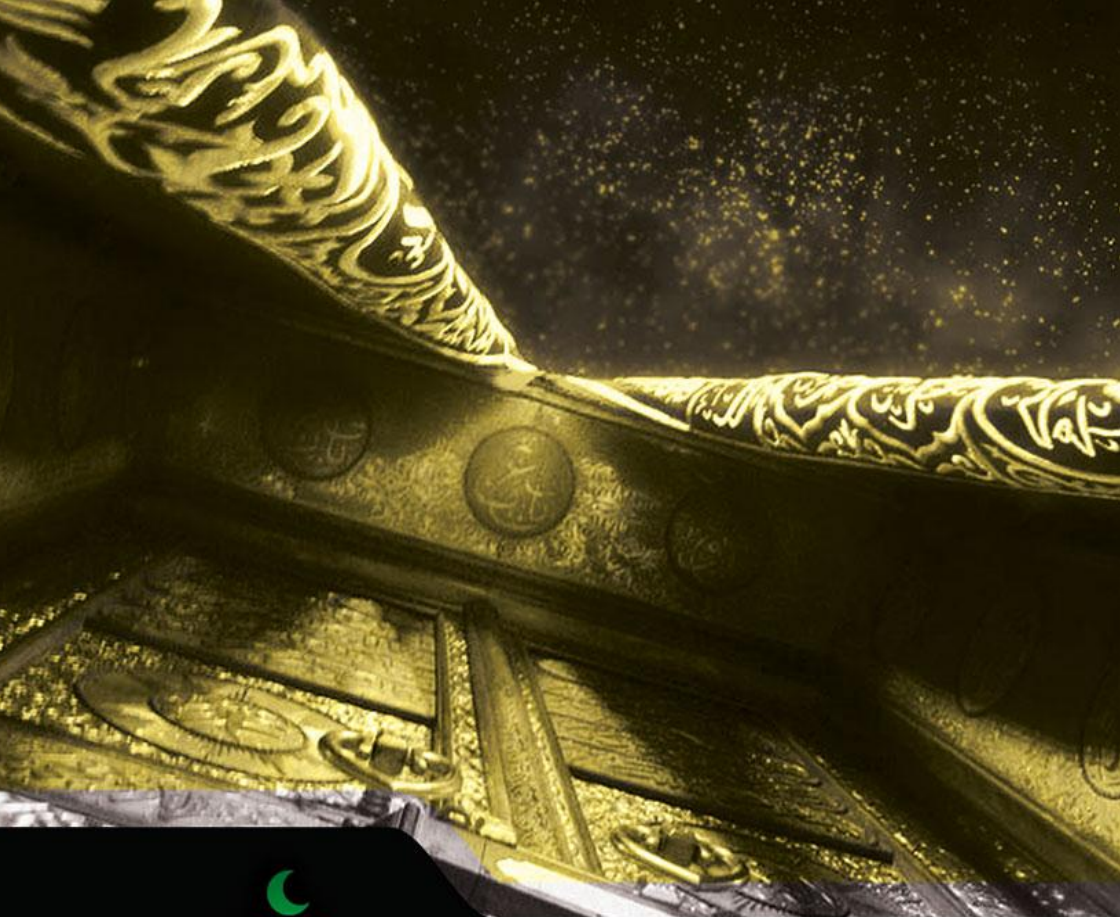
Це не є словами звичайної людини, навпаки, всі їх взято з шаріатських текстів: Корану і Сунни. Хіба ця релігія не гідна

того, щоб їй слідували та допомагали? Хоча б, щоб не воювали з нею? Більш того, ця релігія гідна того, аби про неї дізнались і поширили! Воістину, щасливим буде той, хто слідує цій релігії, насолоджуючись великодушністю і легкістю. Деякі немусульмани відвертаються від ісламу тому, що бачать негідні вчинки людей, які претендують на те, щоб називатися мусульманами. Але іслам далекий від їх ганебних вчинків! Такі люди дуже далекі від ісламу. Я сподіваюся, що ганебні вчинки деяких мусульман не стануть перешкодою для твого правильного знайомства з цією великою релігією. Моє запрошення залишається в силі. Ти маєш більше дізнався про справжній іслам, але за умови, що ти будеш брати інформацію із достовірних джерел.

Я прошу Аллага, щоб за допомогою цієї книги Він приніс користь і дозволив їй досягти тієї мети, заради якої вона була написана. Я висловлюю вдячність усім, хто прочитав цю книгу. А також я щиро сподіваюся, що іслам пустить паростки в зорану землю. Також я закликаю всіх дізнатися істину. Нехай про вас подбає і збереже Аллаг!

Хвала Аллагу Господу світів! Я прохаю Всевишнього благословити і вберегти від усілякого зла нашого Пророка Мухаммада, його сімейство, сподвижників і всіх, хто пішов за ним по шляху істини.

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM